

*Poznaj język wykorzystywany przez
Google i YouTube!*

Wydanie IV

Wprowadzenie

Python

O'REILLY®

Mark Lutz

» Idź do

- Spis treści
- Przykładowy rozdział

» Katalog książek

- Katalog online
- Zamów drukowany katalog

» Twój koszyk

- Dodaj do koszyka

» Cennik i informacje

- Zamów informacje o nowościach
- Zamów cennik

» Czytelnia

- Fragmenty książek online

» Kontakt

Helion SA
ul. Kościuszki 1c
44-100 Gliwice
tel. 32 230 98 63
e-mail: helion@helion.pl
© Helion 1991–2010

Python. Wprowadzenie. Wydanie IV

Autor: [Mark Lutz](#)

Tłumaczenie: Anna Trojan, Marek Pętlicki

ISBN: 978-83-246-2694-6

Tytuł oryginału: [Learning Python, 4th edition](#)

Format: 172×245, stron: 1184

Poznaj język, który wykorzystuje Google i YouTube!

- Jak tworzyć i przetwarzać obiekty za pomocą instrukcji Pythona?
- Jak stworzyć strukturę kodu i wykorzystać go ponownie?
- Jak programować obiektowo w Pythonie?

Czy wiesz, dlaczego ponad milion programistów na całym świecie używa właśnie tego języka skryptowego? Jego atuty to niezwykła czytelność, spójność i wydajność – pewnie dlatego także i Ty chcesz opanować słynnego Pythona. Kod napisany w tym języku można z łatwością utrzymywać, przenosić i używać go ponownie. Pozostaje on zrozumiały nawet wówczas, jeśli analizuje go ktoś, kto nie jest jego autorem. Co więcej, taki kod ma rozmiary średnio o dwie trzecie do czterech piątych mniejsze od kodu w językach C++ czy Java, co wielokrotnie zwiększa wydajność pracy używających go programistów. Python obsługuje także zaawansowane mechanizmy pozwalające na ponowne wykorzystanie kodu, takie jak programowanie zorientowane obiektowo, a programy w nim napisane działają natychmiast, bez konieczności przeprowadzania długiej kompilacji, niezależnie od wykorzystywanej platformy.

Naukę rozpoczniesz od najważniejszych wbudowanych typów danych – liczb, list czy słowników. Przyjrzyj się również typom dynamicznym oraz ich interfejsom. Później poznasz instrukcje oraz ogólny model składni Pythona. Poszerzysz wiedzę na temat powiązanych z nim narzędzi, takich jak system PyDoc, a także alternatywnych możliwości tworzenia kodu. Dowiesz się wszystkiego na temat modułów: jak się je tworzy, przeładowuje i jak się ich używa. W końcu poznasz klasy oraz zagadnienia związane z programowaniem zorientowanym obiektowo i nauczysz się obsługiwać wyjątki. Czwarte wydanie tej książki zostało wzbogacone o wiele nowych, ciekawych i bardzo zaawansowanych zagadnień, dzięki czemu stanowi doskonałą lekturę także dla zawodowców, na co dzień piszących kod w tym języku. Dzięki tej książce:

- zapoznasz się z podstawowymi typami wbudowanymi Pythona,
- nauczysz się tworzyć i przetwarzać obiekty za pomocą instrukcji Pythona, a także opanujesz ogólny model składni tego języka
- stworzysz strukturę kodu i wykorzystasz kod ponownie dzięki podstawowym narzędziom proceduralnym Pythona
- dowiesz się wszystkiego o modułach Pythona – pakietach instrukcji i funkcji oraz innych narzędziach zorganizowanych w większe komponenty
- odkryjesz narzędzie programowania zorientowanego obiektowo, umożliwiające strukturyzację kodu
- opanujesz model obsługi wyjątków i narzędzia programistyczne służące do pisania większych programów
- zapoznasz się z zaawansowanymi narzędziami Pythona, w tym dekoratorami, deskryptorami, metaklasami i przetwarzaniem tekstu Unicode

Opanuj Pythona z Markiem Lutzem – najbardziej znanym ekspertem w tej dziedzinie!

Spis treści

Przedmowa	29
-----------------	----

Część I Wprowadzenie	47
-----------------------------------	-----------

1. Pytania i odpowiedzi dotyczące Pythona	49
--	-----------

Dlaczego ludzie używają Pythona?	49
Jakość oprogramowania	50
Wydajność programistów	51
Czy Python jest językiem skryptowym?	51
Jakie są zatem wady Pythona?	53
Kto dzisiaj używa Pythona?	53
Co mogę zrobić za pomocą Pythona?	55
Programowanie systemowe	55
Graficzne interfejsy użytkownika	55
Skrypty internetowe	56
Integracja komponentów	56
Programowanie bazodanowe	57
Szybkie prototypowanie	57
Programowanie numeryczne i naukowe	57
Gry, grafika, porty szeregowy, XML, roboty i tym podobne	58
Jakie wsparcie techniczne ma Python?	58
Jakie są techniczne mocne strony Pythona?	59
Jest zorientowany obiektowo	59
Jest darmowy	59
Jest przenośny	60
Ma duże możliwości	61
Można go łączyć z innymi językami	62
Jest łatwy w użyciu	62
Jest łatwy do nauczenia się	62
Zawdzięcza swoją nazwę Monty Pythonowi	63
Jak Python wygląda na tle innych języków?	63
Podsumowanie rozdziału	64

Sprawdź swoją wiedzę — quiz	65
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	65
2. Jak Python wykonuje programy?	69
Wprowadzenie do interpretera Pythona	69
Wykonywanie programu	71
Z punktu widzenia programisty	71
Z punktu widzenia Pythona	72
Warianty modeli wykonywania	74
Alternatywne implementacje Pythona	75
Narzędzia do optymalizacji wykonywania	76
Zamrożone pliki binarne	78
Inne opcje wykonywania	78
Przyszłe możliwości?	79
Podsumowanie rozdziału	80
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	80
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	80
3. Jak wykonuje się programy?	81
Interaktywny wiersz poleceń	81
Interaktywne wykonywanie kodu	82
Do czego służy sesja interaktywna?	83
Wykorzystywanie sesji interaktywnej	85
Systemowe wiersze poleceń i pliki	87
Pierwszy skrypt	87
Wykonywanie plików za pomocą wiersza poleceń	88
Wykorzystywanie wierszy poleceń i plików	90
Skrypty wykonywalne Uniksa (#!)	91
Kliknięcie ikony pliku	92
Kliknięcie ikony w systemie Windows	93
Sztuczka z funkcją input	94
Inne ograniczenia klikania ikon	95
Importowanie i przeładowywanie modułów	96
Więcej o modułach — atrybuty	98
Uwagi na temat używania instrukcji import i reload	100
Wykorzystywanie exec do wykonywania plików modułów	101
Interfejs użytkownika IDLE	102
Podstawy IDLE	103
Korzystanie z IDLE	105
Zaawansowane opcje IDLE	106
Inne IDE	107
Inne opcje wykonywania kodu	108
Osadzanie wywołań	108
Zamrożone binarne pliki wykonywalne	109
Uruchamianie kodu w edytorze tekstowym	110

Jeszcze inne możliwości uruchamiania	110
Przyszłe możliwości	110
Jaką opcję wybrać?	111
Podsumowanie rozdziału	112
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	113
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	113
Sprawdź swoją wiedzę — ćwiczenia do części pierwszej	114

Część II Typy i operacje 117

4. Wprowadzenie do typów obiektów Pythona	119
Po co korzysta się z typów wbudowanych?	120
Najważniejsze typy danych w Pythonie	121
Liczby	122
Łańcuchy znaków	124
Operacje na sekwencjach	124
Niezmienność	126
Metody specyficzne dla typu	126
Otrzymanie pomocy	127
Inne sposoby kodowania łańcuchów znaków	128
Dopasowywanie wzorców	129
Listy	130
Operacje na sekwencjach	130
Operacje specyficzne dla typu	130
Sprawdzanie granic	131
Zagnieżdżanie	131
Listy składane	132
Słowniki	133
Operacje na odwzorowaniach	134
Zagnieżdżanie raz jeszcze	134
Sortowanie kluczy — pętla for	136
Iteracja i optymalizacja	137
Brakujące klucze — testowanie za pomocą if	138
Krotki	139
Czemu służą krotki?	140
Pliki	140
Inne narzędzia podobne do plików	142
Inne typy podstawowe	142
Jak zepsuć elastyczność kodu	143
Klasy zdefiniowane przez użytkownika	144
I wszystko inne	145
Podsumowanie rozdziału	145
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	146
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	146

5. Typy liczbowe	149
Podstawy typów liczbowych Pythona	149
Literały liczbowe	150
Wbudowane narzędzia liczbowe	151
Operatory wyrażeń Pythona	152
Liczby w akcji	156
Zmienne i podstawowe wyrażenia	157
Formaty wyświetlania liczb	158
Porównania — zwykłe i łączone	160
Dzielenie — klasyczne, bez reszty i prawdziwe	161
Precyzja liczb całkowitych	164
Liczby zespolone	165
Notacja szesnastkowa, ósemkowa i dwójkowa	165
Operacje poziomego bitowego	167
Inne wbudowane narzędzia liczbowe	168
Inne typy liczbowe	170
Typ liczby dziesiętnej	170
Typ liczby ułamkowej	172
Zbiory	176
Wartości Boolean	181
Dodatkowe rozszerzenia numeryczne	182
Podsumowanie rozdziału	183
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	183
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	184
6. Wprowadzenie do typów dynamicznych	185
Sprawa brakujących deklaracji typu	185
Zmienne, obiekty i referencje	186
Typy powiązane są z obiektami, a nie ze zmiennymi	187
Obiekty są uwalniane	188
Referencje współdzielone	190
Referencje współdzielone a modyfikacje w miejscu	191
Referencje współdzielone a równość	193
Typy dynamiczne są wszędzie	194
Podsumowanie rozdziału	194
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	195
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	195
7. Łańcuchy znaków	197
Literały łańcuchów znaków	199
Łańcuchy znaków w apostrofach i cudzysłowach są tym samym	200
Sekwencje ucieczki reprezentują bajty specjalne	200
Surowe łańcuchy znaków blokują sekwencje ucieczki	203
Potrojne cudzysłowy i apostrofy kodują łańcuchy znaków będące wielowierszowymi blokami	204

Łańcuchy znaków w akcji	205
Podstawowe operacje	206
Indeksowanie i wycinki	207
Narzędzia do konwersji łańcuchów znaków	210
Modyfikowanie łańcuchów znaków	213
Metody łańcuchów znaków	214
Przykłady metod łańcuchów znaków — modyfikowanie	215
Przykłady metod łańcuchów znaków — analiza składniowa tekstu	218
Inne znane metody łańcuchów znaków w akcji	219
Oryginalny moduł string (usunięty w 3.0)	220
Wyrażenia formatujące łańcuchy znaków	221
Zaawansowane wyrażenia formatujące	222
Wyrażenia formatujące z użyciem słownika	224
Metoda format	225
Podstawy	225
Użycie kluczy, atrybutów i przesunięć	226
Formatowanie specjalizowane	227
Porównanie z wyrażeniami formatującymi	229
Po co nam kolejny mechanizm formatujący?	232
Generalne kategorie typów	235
Typy z jednej kategorii współdzielą zbiory operacji	235
Typy zmienne można modyfikować w miejscu	236
Podsumowanie rozdziału	236
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	236
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	237
8. Listy oraz słowniki	239
Listy	239
Listy w akcji	241
Podstawowe operacje na listach	241
Iteracje po listach i składanie list	242
Indeksowanie, wycinki i macierze	243
Modyfikacja list w miejscu	244
Słowniki	248
Słowniki w akcji	249
Podstawowe operacje na słownikach	250
Modyfikacja słowników w miejscu	251
Inne metody słowników	252
Przykład z tabelą języków programowania	253
Uwagi na temat korzystania ze słowników	254
Inne sposoby tworzenia słowników	257
Zmiany dotyczące słowników w 3.0	258
Podsumowanie rozdziału	264
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	264
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	264

9. Krotki, pliki i pozostałe	267
Krotki	267
Krotki w akcji	268
Dlaczego istnieją listy i krotki?	271
Pliki	271
Otwieranie plików	272
Wykorzystywanie plików	273
Pliki w akcji	274
Inne narzędzia powiązane z plikami	280
Raz jeszcze o kategoriach typów	281
Elastyczność obiektów	282
Referencje a kopie	283
Porównania, równość i prawda	285
Porównywanie słowników w Pythonie 3.0	287
Znaczenie True i False w Pythonie	288
Hierarchie typów Pythona	290
Obiekty typów	291
Inne typy w Pythonie	291
Pułapki typów wbudowanych	292
Przypisanie tworzy referencje, nie kopie	292
Powtórzenie dodaje jeden poziom zagłębienia	293
Uwaga na cykliczne struktury danych	293
Typów niezmiennych nie można modyfikować w miejscu	294
Podsumowanie rozdziału	294
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	294
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	295
Sprawdź swoją wiedzę — ćwiczenia do części drugiej	295

Część III Instrukcje i składnia 299

10. Wprowadzenie do instrukcji Pythona	301
Raz jeszcze o strukturze programu Pythona	301
Instrukcje Pythona	301
Historia dwóch if	303
Co dodaje Python	304
Co usuwa Python	304
Skąd bierze się składnia indentacji?	306
Kilka przypadków specjalnych	308
Szybki przykład — interaktywne pętle	310
Prosta pętla interaktywna	310
Wykonywanie obliczeń na danych użytkownika	311
Obsługa błędów za pomocą sprawdzania danych wejściowych	312
Obsługa błędów za pomocą instrukcji try	313
Kod zagnieżdżony na trzy poziomy głębokości	314

Podsumowanie rozdziału	315
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	315
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	315
11. Przypisania, wyrażenia i wyświetlanie	317
Instrukcje przypisania	317
Formy instrukcji przypisania	318
Przypisanie sekwencji	319
Rozszerzona składnia rozpakowania sekwencji w 3.0	322
Przypisanie z wieloma celami	325
Przypisania rozszerzone	326
Reguły dotyczące nazw zmiennych	329
Instrukcje wyrażen	332
Instrukcje wyrażen i modyfikacje w miejscu	333
Polecenia print	334
Funkcja print Pythona 3.0	334
Instrukcja print w Pythonie 2.6	337
Przekierowanie strumienia wyjściowego	338
Wyświetlanie niezależne od wersji	341
Podsumowanie rozdziału	343
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	344
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	344
12. Testy if i reguły składni	345
Instrukcje if	345
Ogólny format	345
Proste przykłady	346
Rozgałęzienia kodu	346
Reguły składni Pythona	348
Ograniczniki bloków — reguły indentacji	349
Ograniczniki instrukcji — wiersze i kontynuacje	351
Kilka przypadków specjalnych	352
Testy prawdziwości	353
Wyrażenie trójargumentowe if/else	355
Podsumowanie rozdziału	356
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	357
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	358
13. Pętle while i for	359
Pętle while	359
Ogólny format	360
Przykłady	360
Instrukcje break, continue, pass oraz else w pętli	361
Ogólny format pętli	361
Instrukcja pass	361

Instrukcja continue	363
Instrukcja break	363
Instrukcja else	364
Pętle for	365
Ogólny format	365
Przykłady	367
Techniki tworzenia pętli	372
Pętle liczników — while i range	373
Przechodzenie niewyczerpujące — range i wycinki	374
Modyfikacja list — range	375
Przechodzenie równoległe — zip oraz map	376
Generowanie wartości przesunięcia i elementów — enumerate	379
Podsumowanie rozdziału	380
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	380
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	380
14. Iteracje i składanie list — część 1.	383
Pierwsze spojrzenie na iteratory	383
Protokół iteracyjny, iteratory plików	384
Kontrola iteracji — iter i next	386
Inne iteratory typów wbudowanych	388
Listy składane — wprowadzenie	390
Podstawy list składanych	390
Wykorzystywanie list składanych w plikach	391
Rozszerzona składnia list składanych	392
Inne konteksty iteracyjne	393
Nowe obiekty iterowane w Pythonie 3.0	397
Iterator range()	397
Iteratory map(), zip() i filter()	398
Kilka iteratorów na tym samym obiekcie	399
Iteratory widoku słownika	400
Inne zagadnienia związane z iteratorami	402
Podsumowanie rozdziału	402
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	402
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	403
15. Wprowadzenie do dokumentacji	405
Źródła dokumentacji Pythona	405
Komentarze ze znakami #	406
Funkcja dir	406
Łańcuchy znaków dokumentacji — __doc__	407
PyDoc — funkcja help	410
PyDoc — raporty HTML	412
Zbiór standardowej dokumentacji	415
Zasoby internetowe	415
Publikowane książki	416

Często spotykane problemy programistyczne	417
Podsumowanie rozdziału	419
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	419
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	419
Ćwiczenia do części trzeciej	420

Część IV Funkcje 423

16. Podstawy funkcji 425

Po co używa się funkcji?	426
Tworzenie funkcji	426
Instrukcje def	428
Instrukcja def uruchamiana jest w czasie wykonania	428
Pierwszy przykład — definicje i wywoływanie	429
Definicja	429
Wywołanie	430
Polimorfizm w Pythonie	430
Drugi przykład — przecinające się sekwencje	431
Definicja	432
Wywołania	432
Raz jeszcze o polimorfizmie	433
Zmienne lokalne	433
Podsumowanie rozdziału	434
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	434
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	434

17. Zakresy 437

Podstawy zakresów w Pythonie	437
Reguły dotyczące zakresów	438
Rozwiązywanie konfliktów w zakresie nazw — reguła LEGB	440
Przykład zakresu	441
Zakres wbudowany	442
Instrukcja global	443
Minimalizowanie stosowania zmiennych globalnych	445
Minimalizacja modyfikacji dokonywanych pomiędzy plikami	446
Inne metody dostępu do zmiennych globalnych	447
Zakresy a funkcje zagnieżdżone	448
Szczegóły dotyczące zakresów zagnieżdżonych	449
Przykład zakresu zagnieżdżonego	449
Instrukcja nonlocal	455
Podstawy instrukcji nonlocal	455
Instrukcja nonlocal w akcji	456
Czemu służą zmienne nielokalne?	458
Podsumowanie rozdziału	462

Sprawdź swoją wiedzę — quiz	462
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	463
18. Argumenty	465
Podstawy przekazywania argumentów	465
Argumenty a współdzielone referencje	466
Unikanie modyfikacji zmiennych argumentów	468
Symulowanie parametrów wyjścia	469
Specjalne tryby dopasowania argumentów	470
Podstawy	470
Składnia dopasowania	471
Dopasowywanie argumentów — szczegóły	472
Przykłady ze słowami kluczowymi i wartościami domyślnymi	473
Przykład dowolnych argumentów	475
Argumenty mogące być tylko słowami kluczowymi z Pythona 3.0	479
Przykład z funkcją obliczającą minimum	482
Pełne rozwiązanie	483
Dodatkowy bonus	484
Puenta	485
Uogólnione funkcje działające na zbiorach	485
Emulacja funkcji print z Pythona 3.0	486
Wykorzystywanie argumentów mogących być tylko słowami kluczowymi	487
Podsumowanie rozdziału	488
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	489
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	490
19. Zaawansowane zagadnienia dotyczące funkcji	491
Koncepcje projektowania funkcji	491
Funkcje rekurencyjne	493
Sumowanie z użyciem rekurencji	493
Implementacje alternatywne	494
Pętle a rekurencja	495
Obsługa dowolnych struktur	496
Obiekty funkcji — atrybuty i adnotacje	497
Pośrednie wywołania funkcji	497
Introspekcja funkcji	498
Atrybuty funkcji	499
Adnotacje funkcji w Pythonie 3.0	499
Funkcje anonimowe — lambda	501
Wyrażenia lambda	501
Po co używa się wyrażenia lambda?	503
Jak łatwo zaciemnić kod napisany w Pythonie	504
Zagnieżdżone wyrażenia lambda a zakresy	505
Odwzorowywanie funkcji na sekwencje — map	507
Narzędzia programowania funkcyjnego — filter i reduce	508

Podsumowanie rozdziału	510
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	510
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	510
20. Iteracje i składanie list — część 2.	513
Listy składane, podejście drugie — narzędzia funkcyjne	513
Listy składane kontra map	514
Dodajemy warunki i pętle zagnieżdżone — filter	515
Listy składane i macierze	517
Zrozumieć listy składane	518
Iteratorów ciąg dalszy — generatory	520
Funkcje generatorów — yield kontra return	520
Wyrażenia generatorów — iteratory spotykają złożenia	524
Funkcje generatorów kontra wyrażenia generatorów	525
Generatory są jednorazowymi iteratorami	526
Emulacja funkcji zip i map za pomocą narzędzi iteracyjnych	527
Generowanie wyników we wbudowanych typach i klasach	531
Podsumowanie obiektów składanych w 3.0	533
Zrozumieć zbiory i słowniki składane	534
Rozszerzona składnia zbiorów i słowników składanych	534
Pomiary wydajności implementacji iteratorów	535
Moduł mytimer	536
Skrypt mierzący wydajność	536
Pomiary czasu	537
Alternatywne moduły mierzące wydajność	539
Inne sugestie	543
Pułapki związane z funkcjami	544
Lokalne nazwy są wykrywane w sposób statyczny	544
Wartości domyślne i obiekty mutowalne	546
Funkcje niezwracające wyników	548
Funkcje zagnieżdżone a zmienne modyfikowane w pętli	548
Podsumowanie rozdziału	548
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	549
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	549
Sprawdź swoją wiedzę — ćwiczenia do części czwartej	550

Część V Moduły 553

21. Moduły — wprowadzenie 555

Po co używa się modułów?	555
Architektura programu w Pythonie	556
Struktura programu	556
Importowanie i atrybuty	557
Moduły biblioteki standardowej	558

Jak działa importowanie	559
1. Odnalezienie modułu	560
2. (Ewentualne) Kompilowanie	560
3. Wykonanie	561
Ścieżka wyszukiwania modułów	561
Konfiguracja ścieżki wyszukiwania	563
Wariacje ścieżki wyszukiwania modułów	564
Lista sys.path	564
Wybór pliku modułu	565
Zaawansowane zagadnienia związane z wyborem modułów	566
Podsumowanie rozdziału	566
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	567
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	568
22. Podstawy tworzenia modułów	569
Tworzenie modułów	569
Użycie modułów	570
Instrukcja import	570
Instrukcja from	571
Instrukcja from *	571
Operacja importowania odbywa się tylko raz	571
Instrukcje import oraz from są przypisaniami	572
Modyfikacja zmiennych pomiędzy plikami	573
Równoważność instrukcji import oraz from	573
Potencjalne pułapki związane z użyciem instrukcji from	574
Przestrzenie nazw modułów	575
Pliki generują przestrzenie nazw	576
Kwalifikowanie nazw atrybutów	577
Importowanie a zakresy	578
Zagnieżdżanie przestrzeni nazw	579
Przeładowywanie modułów	580
Podstawy przeładowywania modułów	581
Przykład przeładowywania z użyciem reload	581
Podsumowanie rozdziału	582
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	583
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	584
23. Pakiety modułów	585
Podstawy importowania pakietów	585
Pakiety a ustawienia ścieżki wyszukiwania	586
Pliki pakietów __init__.py	586
Przykład importowania pakietu	588
Instrukcja from a instrukcja import w importowaniu pakietów	589
Do czego służy importowanie pakietów?	590
Historia trzech systemów	590

Względne importowanie pakietów	593
Zmiany w Pythonie 3.0	593
Podstawy importów względnych	594
Do czego służą importy względne?	595
Zakres importów względnych	597
Podsumowanie reguł wyszukiwania modułów	598
Importy względne w działaniu	598
Podsumowanie rozdziału	603
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	604
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	604

24. Zaawansowane zagadnienia związane z modułami 607

Ukrywanie danych w modułach	607
Minimalizacja niebezpieczeństw użycia <code>from *</code> — <code>_X</code> oraz <code>__all__</code>	608
Włączanie opcji z przyszłych wersji Pythona	608
Mieszane tryby użycia — <code>__name__</code> oraz <code>__main__</code>	609
Testy jednostkowe z wykorzystaniem <code>__name__</code>	610
Użycie argumentów wiersza poleceń z <code>__name__</code>	611
Modyfikacja ścieżki wyszukiwania modułów	613
Rozszerzenie <code>as</code> dla instrukcji <code>import</code> oraz <code>from</code>	614
Moduły są obiektami — metaprogramy	615
Importowanie modułów za pomocą łańcucha znaków nazwy	617
Przechodnie przeładowywanie modułów	618
Projektowanie modułów	621
Pułapki związane z modułami	622
W kodzie najwyższego poziomu kolejność instrukcji ma znaczenie	622
Instrukcja <code>from</code> kopiuje nazwy, jednak łączy już nie	623
Instrukcja <code>from *</code> może zaciemnić znaczenie zmiennych	624
Funkcja <code>reload</code> może nie mieć wpływu na obiekty importowane	624
za pomocą <code>from</code>	624
Funkcja <code>reload</code> i instrukcja <code>from</code> a testowanie interaktywne	625
Rekurencyjne importowanie za pomocą <code>from</code> może nie działać	626
Podsumowanie rozdziału	627
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	627
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	628
Sprawdź swoją wiedzę — ćwiczenia do części piątej	628

Część VI Klasy i programowanie zorientowane obiektowo 631

25. Programowanie zorientowane obiektowo 633

Po co używa się klas?	634
Programowanie zorientowane obiektowo z dystansu	635
Wyszukiwanie dziedziczenia atrybutów	635
Klasy a instancje	637

Wywołania metod klasy	638
Tworzenie drzew klas	638
Programowanie zorientowane obiektowo oparte jest na ponownym wykorzystaniu kodu	641
Podsumowanie rozdziału	643
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	644
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	644
26. Podstawy tworzenia klas	647
Klasy generują większą liczbę obiektów instancji	647
Obiekty klas udostępniają zachowania domyślne	648
Obiekty instancji są rzeczywistymi elementami	648
Pierwszy przykład	649
Klasy dostosowuje się do własnych potrzeb przez dziedziczenie	651
Drugi przykład	652
Klasy są atrybutami w modułach	653
Klasy mogą przechwytywać operatory Pythona	654
Trzeci przykład	655
Po co przeciąża się operatory?	657
Najprostsza klasa Pythona na świecie	658
Klasy a słowniki	660
Podsumowanie rozdziału	662
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	662
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	663
27. Bardziej realistyczny przykład	665
Krok 1. — tworzenie instancji	666
Tworzenie konstruktorów	666
Testowanie w miarę pracy	667
Wykorzystywanie kodu na dwa sposoby	668
Krok 2. — dodawanie metod	669
Tworzenie kodu metod	671
Krok 3. — przeciążanie operatorów	673
Udostępnienie wyświetlania	674
Krok 4. — dostosowanie zachowania do własnych potrzeb za pomocą klas podrzędnych	675
Tworzenie klas podrzędnych	675
Rozszerzanie metod — niewłaściwy sposób	676
Rozszerzanie metod — właściwy sposób	676
Polimorfizm w akcji	678
Dziedziczenie, dostosowanie do własnych potrzeb i rozszerzenie	679
Programowanie zorientowane obiektowo — idea	680
Krok 5. — dostosowanie do własnych potrzeb także konstruktorów	680
Programowanie zorientowane obiektowo jest prostsze, niż się wydaje	682
Inne sposoby łączenia klas	683

Krok 6. — wykorzystywanie narzędzi do introspekcji	684
Specjalne atrybuty klas	686
Uniwersalne narzędzie do wyświetlania	687
Atrybuty instancji a atrybuty klas	688
Rozważania na temat nazw w klasach narzędzi	689
Ostateczna postać naszych klas	690
Krok 7. i ostatni — przechowanie obiektów w bazie danych	691
Obiekty pickle i shelve	691
Przechowywanie obiektów w bazie danych za pomocą shelve	692
Interaktywne badanie obiektów shelve	694
Uaktualnianie obiektów w pliku shelve	695
Przyszłe kierunki rozwoju	697
Podsumowanie rozdziału	699
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	699
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	700
28. Szczegóły kodu klas	703
Instrukcja class	703
Ogólna forma	703
Przykład	704
Metody	706
Przykład metody	707
Wywoływanie konstruktorów klas nadrzędnych	708
Inne możliwości wywoływania metod	708
Dziedziczenie	708
Tworzenie drzewa atrybutów	709
Specjalizacja odziedziczonych metod	710
Techniki interfejsów klas	711
Abstrakcyjne klasy nadrzędne	712
Abstrakcyjne klasy nadrzędne z Pythona 2.6 oraz 3.0	713
Przestrzenie nazw — cała historia	714
Pojedyncze nazwy — globalne, o ile nie przypisane	715
Nazwy atrybutów — przestrzenie nazw obiektów	715
Zen przestrzeni nazw Pythona — przypisania klasyfikują zmienne	715
Słowniki przestrzeni nazw	718
Łączy przestrzeni nazw	720
Raz jeszcze o łańcuchach znaków dokumentacji	722
Klasy a moduły	723
Podsumowanie rozdziału	724
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	724
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	724

29. Przeciążanie operatorów	727
Podstawy	727
Konstruktory i wyrażenia — <code>__init__</code> i <code>__sub__</code>	728
Często spotykane metody przeciążania operatorów	728
Indeksowanie i wycinanie — <code>__getitem__</code> i <code>__setitem__</code>	730
Wycinki	730
Iteracja po indeksie — <code>__getitem__</code>	731
Obiekty iteratorów — <code>__iter__</code> i <code>__next__</code>	733
Iteratory zdefiniowane przez użytkownika	734
Wiele iteracji po jednym obiekcie	735
Test przynależności — <code>__contains__</code> , <code>__iter__</code> i <code>__getitem__</code>	737
Metody <code>__getattr__</code> oraz <code>__setattr__</code> przechwytyują referencje do atrybutów	740
Inne narzędzia do zarządzania atrybutami	741
Emulowanie prywatności w atrybutach instancji	741
Metody <code>__repr__</code> oraz <code>__str__</code> zwracają reprezentacje łańcuchów znaków	742
Metoda <code>__radd__</code> obsługuje dodawanie prawostronne i modyfikację w miejscu	745
Dodawanie w miejscu	746
Metoda <code>__call__</code> przechwytyuje wywołania	747
Interfejsy funkcji i kod oparty na wywołaniach zwrotnych	748
Porównania — <code>__lt__</code> , <code>__gt__</code> i inne	750
Metoda <code>__cmp__</code> w 2.6 (usunięta w 3.0)	750
Testy logiczne — <code>__bool__</code> i <code>__len__</code>	751
Destrukcja obiektu — <code>__del__</code>	752
Podsumowanie rozdziału	754
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	755
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	755
30. Projektowanie z użyciem klas	757
Python a programowanie zorientowane obiektowo	757
Przeciążanie za pomocą sygnatur wywołań (lub bez nich)	758
Programowanie zorientowane obiektowo i dziedziczenie — związek „jest”	759
Programowanie zorientowane obiektowo i kompozycja — związki typu „ma”	760
Raz jeszcze procesor strumienia danych	762
Programowanie zorientowane obiektowo a delegacja — obiekty „opakowujące”	765
Pseudoprywatne atrybuty klas	767
Przegląd zniekształcania nazw zmiennych	767
Po co używa się atrybutów pseudoprywatnych?	768
Metody są obiektami — z wiązaniem i bez wiązania	770
Metody niezwiązane w 3.0	772
Metody związane i inne obiekty wywoływane	773
Dziedziczenie wielokrotne — klasy mieszane	775
Tworzenie klas mieszanych	776
Klasy są obiektami — uniwersalne fabryki obiektów	785
Do czego służą fabryki?	787

Inne zagadnienia związane z projektowaniem	788
Podsumowanie rozdziału	788
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	789
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	789
31. Zaawansowane zagadnienia związane z klasami	791
Rozszerzanie typów wbudowanych	791
Rozszerzanie typów za pomocą osadzania	792
Rozszerzanie typów za pomocą klas podrzędnych	793
Klasy w nowym stylu	795
Nowości w klasach w nowym stylu	796
Zmiany w modelu typów	797
Zmiany w dziedziczeniu diamentowym	801
Nowości w klasach w nowym stylu	805
Sloty	805
Właściwości klas	809
Przeciążanie nazw — <code>__getattr__</code> i deskryptory	811
Metaklasy	811
Metody statyczne oraz metody klasy	811
Do czego potrzebujemy metod specjalnych?	812
Metody statyczne w 2.6 i 3.0	812
Alternatywy dla metod statycznych	814
Używanie metod statycznych i metod klas	815
Zliczanie instancji z użyciem metod statycznych	817
Zliczanie instancji z metodami klas	818
Dekoratory i metaklasy — część 1.	820
Podstawowe informacje o dekoratorach funkcji	820
Przykład dekoratora	821
Dekoratory klas i metaklasy	822
Dalsza lektura	823
Pułapki związane z klasami	824
Modyfikacja atrybutów klas może mieć efekty uboczne	824
Modyfikowanie mutowalnych atrybutów klas również może mieć efekty uboczne	825
Dziedziczenie wielokrotne — kolejność ma znaczenie	826
Metody, klasy oraz zakresy zagnieżdżone	827
Klasy wykorzystujące delegację w 3.0 — <code>__getattr__</code> i funkcje wbudowane	829
Przesadne opakowywanie	829
Podsumowanie rozdziału	830
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	830
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	830
Sprawdź swoją wiedzę — ćwiczenia do części szóstej	831

Część VII Wyjątki oraz narzędzia	839
32. Podstawy wyjątków	841
Po co używa się wyjątków?	841
Rola wyjątków	842
Wyjątki w skrócie	843
Domyślny program obsługi wyjątków	843
Przechwytywanie wyjątków	844
Zgłaszanie wyjątków	845
Wyjątki zdefiniowane przez użytkownika	845
Działania końcowe	846
Podsumowanie rozdziału	847
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	849
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	849
33. Szczegółowe informacje dotyczące wyjątków	851
Instrukcja try/except/else	851
Części instrukcji try	853
Część try/else	855
Przykład — zachowanie domyślne	856
Przykład — przechwytywanie wbudowanych wyjątków	857
Instrukcja try/finally	857
Przykład — działania kończące kod z użyciem try/finally	858
Połączona instrukcja try/except/finally	859
Składnia połączonej instrukcji try	860
Łączenie finally oraz except za pomocą zagnieżdżenia	861
Przykład połączonego try	862
Instrukcja raise	863
Przekazywanie wyjątków za pomocą raise	864
Łańcuchy wyjątków w Pythonie 3.0 — raise from	865
Instrukcja assert	865
Przykład — wyłapywanie ograniczeń (ale nie błędów!)	866
Menedżery kontekstu with/as	867
Podstawowe zastosowanie	867
Protokół zarządzania kontekstem	868
Podsumowanie rozdziału	870
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	871
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	871
34. Obiekty wyjątków	873
Wyjątki — powrót do przyszłości	874
Wyjątki oparte na łańcuchach znaków znikają	874
Wyjątki oparte na klasach	875
Tworzenie klas wyjątków	875

Do czego służą hierarchie wyjątków?	877
Wbudowane klasy wyjątków	880
Kategorie wbudowanych wyjątków	881
Domyślne wyświetlanie oraz stan	882
Własne sposoby wyświetlania	883
Własne dane oraz zachowania	884
Udostępnianie szczegółów wyjątku	884
Udostępnianie metod wyjątków	885
Podsumowanie rozdziału	886
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	886
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	886

35. Projektowanie z wykorzystaniem wyjątków 889

Zagnieżdżanie programów obsługi wyjątków	889
Przykład — zagnieżdżanie przebiegu sterowania	891
Przykład — zagnieżdżanie składniowe	891
Zastosowanie wyjątków	893
Wyjątki nie zawsze są błędami	893
Funkcje mogą sygnalizować warunki za pomocą raise	893
Zamykanie plików oraz połączeń z serwerem	894
Debugowanie z wykorzystaniem zewnętrznych instrukcji try	895
Testowanie kodu wewnątrz tego samego procesu	895
Więcej informacji na temat funkcji sys.exc_info	896
Wskazówki i pułapki dotyczące projektowania wyjątków	897
Co powinniśmy opakować w try	897
Jak nie przechwytywać zbyt wiele — unikanie pustych except i wyjątków	898
Jak nie przechwytywać zbyt mało — korzystanie z kategorii opartych na klasach	900
Podsumowanie jądra języka Python	901
Zbiór narzędzi Pythona	901
Narzędzia programistyczne przeznaczone do większych projektów	902
Podsumowanie rozdziału	906
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	906
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	906
Sprawdź swoją wiedzę — ćwiczenia do części siódmej	907

Część VIII Zagadnienia zaawansowane 909

36. Łańcuchy znaków Unicode oraz łańcuchy bajtowe 911

Zmiany w łańcuchach znaków w Pythonie 3.0	912
Podstawy łańcuchów znaków	913
Kodowanie znaków	913
Typy łańcuchów znaków Pythona	915
Pliki binarne i tekstowe	916

Łańcuchy znaków Pythona 3.0 w akcji	918
Literały i podstawowe właściwości	918
Konwersje	919
Kod łańcuchów znaków Unicode	920
Kod tekstu z zakresu ASCII	921
Kod tekstu spoza zakresu ASCII	921
Kodowanie i dekodowanie tekstu spoza zakresu ASCII	922
Inne techniki kodowania łańcuchów Unicode	923
Konwersja kodowania	925
Łańcuchy znaków Unicode w Pythonie 2.6	925
Deklaracje typu kodowania znaków pliku źródłowego	928
Wykorzystywanie obiektów bytes z Pythona 3.0	929
Wywołania metod	929
Operacje na sekwencjach	930
Inne sposoby tworzenia obiektów bytes	931
Mieszanie typów łańcuchów znaków	931
Wykorzystywanie obiektów bytearray z Pythona 3.0 (i 2.6)	932
Wykorzystywanie plików tekstowych i binarnych	935
Podstawy plików tekstowych	935
Tryby tekstowy i binarny w Pythonie 3.0	936
Brak dopasowania typu i zawartości	938
Wykorzystywanie plików Unicode	939
Odczyt i zapis Unicode w Pythonie 3.0	939
Obsługa BOM w Pythonie 3.0	941
Pliki Unicode w Pythonie 2.6	943
Inne zmiany narzędzi łańcuchów znaków w Pythonie 3.0	944
Moduł dopasowywania wzorców re	944
Moduł danych binarnych struct	945
Moduł serializacji obiektów pickle	947
Narzędzia do analizy składniowej XML	948
Podsumowanie rozdziału	951
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	952
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	952
37. Zarządzane atrybuty	955
Po co zarządza się atrybutami?	955
Wstawianie kodu wykonywanego w momencie dostępu do atrybutów	956
Właściwości	957
Podstawy	957
Pierwszy przykład	958
Obliczanie atrybutów	959
Zapisywanie właściwości w kodzie za pomocą dekoratorów	960
Deskryptory	961
Podstawy	962
Pierwszy przykład	964
Obliczone atrybuty	966

Wykorzystywanie informacji o stanie w deskryptorach	967
Powiązania pomiędzy właściwościami a deskryptorami	968
Metody <code>__getattr__</code> oraz <code>__getattr__</code>	970
Podstawy	971
Pierwszy przykład	973
Obliczanie atrybutów	974
Porównanie metod <code>__getattr__</code> oraz <code>__getattr__</code>	975
Porównanie technik zarządzania atrybutami	976
Przechwytywanie atrybutów wbudowanych operacji	979
Powrót do menedżerów opartych na delegacji	983
Przykład — sprawdzanie poprawności atrybutów	986
Wykorzystywanie właściwości do sprawdzania poprawności	986
Wykorzystywanie deskryptorów do sprawdzania poprawności	988
Wykorzystywanie metody <code>__getattr__</code> do sprawdzania poprawności	990
Wykorzystywanie metody <code>__getattr__</code> do sprawdzania poprawności	991
Podsumowanie rozdziału	992
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	992
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	993

38. Dekoratory 995

Czym jest dekorator?	995
Zarządzanie wywołaniami oraz instancjami	996
Zarządzanie funkcjami oraz klasami	996
Wykorzystywanie i definiowanie dekoratorów	997
Do czego służą dekoratory?	997
Podstawy	998
Dekoratory funkcji	998
Dekoratory klas	1002
Zagnieżdżanie dekoratorów	1004
Argumenty dekoratorów	1006
Dekoratory zarządzają także funkcjami oraz klasami	1006
Kod dekoratorów funkcji	1007
Śledzenie wywołań	1007
Możliwości w zakresie zachowania informacji o stanie	1009
Uwagi na temat klas I — dekorowanie metod klas	1012
Mierzenie czasu wywołania	1017
Dodawanie argumentów dekoratora	1019
Kod dekoratorów klas	1021
Klasy singletona	1021
Śledzenie interfejsów obiektów	1023
Uwagi na temat klas II — zachowanie większej liczby instancji	1027
Dekoratory a funkcje zarządzające	1028
Do czego służą dekoratory? (raz jeszcze)	1029
Bezpośrednie zarządzanie funkcjami oraz klasami	1031
Przykład — atrybuty „prywatne” i „publiczne”	1033
Implementacja atrybutów prywatnych	1033

Szczegóły implementacji I	1035
Uogólnienie kodu pod kątem deklaracji atrybutów jako publicznych	1036
Szczegóły implementacji II	1038
Znane problemy	1039
W Pythonie nie chodzi o kontrolę	1043
Przykład: Sprawdzanie poprawności argumentów funkcji	1044
Cel	1044
Prosty dekorator sprawdzający przedziały dla argumentów pozycyjnych	1045
Uogólnienie kodu pod kątem słów kluczowych i wartości domyślnych	1047
Szczegóły implementacji	1050
Znane problemy	1052
Argumenty dekoratora a adnotacje funkcji	1053
Inne zastosowania — sprawdzanie typów (skoro nalegamy!)	1054
Podsumowanie rozdziału	1055
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	1056
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	1056
39. Metaklasy	1061
Tworzyć metaklasy czy tego nie robić?	1061
Zwiększające się poziomy magii	1062
Wady funkcji pomocniczych	1064
Metaklasy a dekoratory klas — runda 1.	1066
Model metaklasy	1068
Klasy są instancjami obiektu type	1068
Metaklasy są klasami podrzędnymi klasy type	1070
Protokół instrukcji class	1071
Deklarowanie metaklas	1071
Tworzenie metaklas	1073
Prosta metaklasa	1073
Dostosowywanie tworzenia do własnych potrzeb oraz inicjalizacja	1074
Pozostałe sposoby tworzenia metaklas	1074
Instancje a dziedziczenie	1077
Przykład — dodawanie metod do klas	1078
Ręczne rozszerzanie	1078
Rozszerzanie oparte na metaklasie	1080
Metaklasy a dekoratory klas — runda 2.	1081
Przykład — zastosowanie dekoratorów do metod	1084
Ręczne śledzenie za pomocą dekoracji	1084
Śledzenie metaklas oraz dekoratorów	1085
Zastosowanie dowolnego dekoratora do metod	1086
Metaklasy a dekoratory klas — runda 3.	1088
Podsumowanie rozdziału	1091
Sprawdź swoją wiedzę — quiz	1092
Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi	1092

Dodatki	1093
Dodatek A Instalacja i konfiguracja	1095
Instalowanie interpretera Pythona	1095
Czy Python jest już zainstalowany?	1095
Skąd pobrać Pythona	1096
Instalacja Pythona	1097
Konfiguracja Pythona	1098
Zmienne środowiskowe Pythona	1098
Jak ustawić opcje konfiguracyjne?	1100
Opcje wiersza poleceń Pythona	1103
Uzyskanie pomocy	1104
Dodatek B Rozwiązania ćwiczeń podsumowujących poszczególne części książki	1105
Część I Wprowadzenie	1105
Część II Typy i operacje	1107
Część III Instrukcja i składnia	1112
Część IV Funkcje	1114
Część V Moduły	1121
Część VI Klasy i programowanie zorientowane obiektowo	1125
Część VII Wyjątki oraz narzędzia	1132
Skorowidz	1139

Wprowadzenie do typów obiektów Pythona

Niniejszy rozdział rozpoczyna naszą wycieczkę po języku Python. W pewnym sensie w Pythonie „robi się coś z różnymi rzeczami”. To „coś” ma postać operacji (działań), takich jak dodawanie czy konkatencja, natomiast „różne rzeczy” to obiekty, na których wykonuje się owe operacje. W tej części książki skupimy się właśnie na owych „różnych rzeczach”, jak również na tym, co mogą z nimi robić nasze programy.

Mówiąc bardziej formalnym językiem, w Pythonie dane przybierają postać *obiektów* — albo wbudowanych obiektów udostępnianych przez Pythona, albo obiektów tworzonych za pomocą Pythona lub innych narzędzi zewnętrznych, takich jak biblioteki rozszerzeń języka C. Choć definicję tę nieco później rozbudujemy, obiekty są generalnie fragmentami pamięci z wartościami i zbiorami powiązanych operacji.

Ponieważ obiekty są najbardziej podstawowym elementem Pythona, ten rozdział rozpoczniemy od przeglądu obiektów wbudowanych w sam język.

Tytułem wstępu warto jednak najpierw ustalić, jak niniejszy rozdział wpisuje się w całość Pythona. Programy napisane w Pythonie można rozbić na moduły, instrukcje, wyrażenia i obiekty — w następujący sposób:

1. Programy składają się z modułów.
2. Moduły zawierają instrukcje.
3. Instrukcje zawierają wyrażenia.
4. *Wyrażenia tworzą i przetwarzają obiekty.*

Omówienie modułów zamieszczone w rozdziale 3. uwzględnia najwyższy poziom w tej hierarchii. Rozdziały tej części książki odwołują się do najniższego jej poziomu, czyli wbudowanych obiektów oraz wyrażeń, które tworzy się w celu korzystania z tych obiektów.

Po co korzysta się z typów wbudowanych?

Osoby używające języków niższego poziomu, takich jak C czy C++, wiedzą, że większość ich pracy polega na implementowaniu *obiektów* — znanych również jako *struktury danych* — tak by reprezentowały one komponenty w dziedzinie naszej aplikacji. Konieczne jest rozplanowanie struktur pamięci, zarządzanie przydzielaniem pamięci czy zaimplementowanie procedur wyszukiwania i dostępu. Te zadania są tak żmudne (i podatne na błędy), na jakie wyglądają, i zazwyczaj odciągają programistę od prawdziwych celów programu.

W typowych programach napisanych w Pythonie większość tej przyziemnej pracy nie jest konieczna. Ponieważ Python udostępnia typy obiektów jako nieodłączną część samego języka, zazwyczaj nie istnieje konieczność kodowania implementacji obiektów przed rozpoczęciem rozwiązywania prawdziwych problemów. Tak naprawdę, o ile oczywiście nie mamy potrzeby korzystania ze specjalnych metod przetwarzania, które nie są dostępne w obiektach wbudowanych, prawie zawsze lepiej będzie skorzystać z gotowego typu obiektu, zamiast tworzyć własny. Poniżej znajduje się kilka przyczyn takiego stanu rzeczy.

- **Obiekty wbudowane sprawiają, że programy łatwo się pisze.** W przypadku prostych zadań obiekty wbudowane często wystarczą nam do stworzenia struktur właściwych dla określonych problemów. Od ręki dostępne są narzędzia o sporych możliwościach, jak zbiory (listy) i tabele, które można przeszukiwać (słowniki). Wiele zadań można wykonać, korzystając z samych obiektów wbudowanych.
- **Obiekty wbudowane są komponentami rozszerzeń.** W przypadku bardziej zaawansowanych zadań być może nadal konieczne będzie udostępnianie własnych obiektów, wykorzystywanie klas Pythona czy interfejsów języka C. Jednak jak okaże się w dalszej części książki, obiekty implementowane ręcznie są często zbudowane na bazie typów wbudowanych, takich jak listy czy słowniki. Strukturę danych stosu można na przykład zaimplementować jako klasę zarządzającą wbudowaną listą lub dostosowującą tę listę do własnych potrzeb.
- **Obiekty wbudowane często są bardziej wydajne od własnych struktur danych.** Wbudowane obiekty Pythona wykorzystują już zoptymalizowane algorytmy struktur danych, które zostały zaimplementowane w języku C w celu zwiększenia szybkości ich działania. Choć możemy samodzielnie napisać podobne typy obiektów, zazwyczaj trudno nam będzie osiągnąć ten sam poziom wydajności, jaki udostępniają obiekty wbudowane.
- **Obiekty wbudowane są standardową częścią języka.** W pewien sposób Python zapożycza zarówno od języków opierających się na obiektach wbudowanych (jak na przykład LISP), jak i języków, w których to programista udostępnia implementacje narzędzi czy własnych platform (jak C++). Choć można w Pythonie implementować własne, unikalne typy obiektów, nie trzeba tego robić, by zacząć programować w tym języku. Co więcej, ponieważ obiekty wbudowane są standardem, zawsze pozostaną one takie same. Rozwiązania własnościowe zazwyczaj mają tendencję do zmian ze strony na stronę.

Innymi słowy, obiekty wbudowane nie tylko ułatwiają programowanie, ale mają także większe możliwości i są bardziej wydajne od większości tego, co tworzy się od podstaw. Bez względu na to, czy zdecydujemy się implementować nowe typy obiektów, obiekty wbudowane stanowią podstawę każdego programu napisanego w Pythonie.

Najważniejsze typy danych w Pythonie

W tabeli 4.1 zaprezentowano przegląd wbudowanych obiektów Pythona wraz ze składnią wykorzystywaną do kodowania ich *literalów* — czyli wyrażeń generujących te obiekty.¹ Niektóre z typów powinny dla osób znających inne języki programowania wyglądać znajomo. Liczby i łańcuchy znaków reprezentują, odpowiednio, wartości liczbowe i tekstowe. Pliki udostępniają natomiast interfejsy służące do przetwarzania plików przechowywanych na komputerze.

Tabela 4.1. Przegląd obiektów wbudowanych Pythona

Typ obiektu	Przykładowy literal (tworzenie)
Liczby	1234, 3.1415, 3+4j, Decimal, Fraction
Łańcuchy znaków	'mielonka', "Brian", b'\x01c'
Listy	[1, [2, 'trzy'], 4]
Słowniki	{'jedzenie': 'mielonka', 'smak': 'mniem'}
Krotki	(1, 'mielonka', 4, 'U')
Pliki	myfile = open('jajka', 'r')
Zbiory	set('abc'), {'a', 'b', 'c'}
Inne typy podstawowe	Wartości Boolean, typy, None
Typy jednostek programu	Funkcje, moduły, klasy (część IV, VI i VII książki)
Typy powiązane z implementacją	Kod skompilowany, ślady stosu (część IV i VII książki)

Tabela 4.1 nie jest kompletna, ponieważ *wszystko*, co przetwarzamy w programie napisanym w Pythonie, jest tak naprawdę rodzajem obiektu. Kiedy na przykład wykonujemy w Pythonie dopasowanie tekstu do wzorca, tworzymy obiekty wzorców, natomiast kiedy tworzymy skrypty sieciowe, wykorzystujemy obiekty gniazd. Te pozostałe typy obiektów tworzy się przede wszystkim za pomocą importowania i wykorzystywania modułów; każdy z nich wiąże się z pewnym typem zachowania.

Jak zobaczymy w dalszych częściach książki, *jednostki programów*, takie jak funkcje, moduły i klasy, także są w Pythonie obiektami — są one tworzone za pomocą instrukcji oraz wyrażeń, takich jak `def`, `class`, `import` czy `lambda`, i można je swobodnie przekazywać w skryptach bądź przechowywać w innych obiektach. Python udostępnia również zbiór *typów powiązanych z implementacją*, takich jak obiekty skompilowanego kodu, które są zazwyczaj bardziej przedmiotem zainteresowania osób tworzących narzędzia niż twórców aplikacji. Zostaną one omówione w późniejszych częściach książki.

Pozostałe typy obiektów z tabeli 4.1 nazywane są zazwyczaj *typami podstawowymi*, ponieważ są one tak naprawdę wbudowane w sam język. Oznacza to, że istnieje określona składnia wyrażeń służąca do generowania większości z nich. Na przykład kiedy wykonamy poniższy kod:

```
>>> 'mielonka'
```

¹ W niniejszej książce pojęcie *literal* oznacza po prostu wyrażenie, którego składnia generuje obiekt — czasami nazywane również *stałą*. Warto zauważyć, że „stała” nie oznacza wcale obiektów czy zmiennych, które nigdy nie mogą być zmienione (czyli pojęcie to nie ma związku z `const` z języka C++ czy określeniem „niezmienny” [ang. *immutable*] z Pythona — zagadnienie to omówione zostanie w dalszej części rozdziału).

z technicznego punktu widzenia wykonujemy właśnie wyrażenie z literałem, które generuje i zwraca nowy obiekt łańcucha znaków. Istnieje specyficzna składnia Pythona, która tworzy ten obiekt. Podobnie wyrażenie umieszczone w nawiasach kwadratowych tworzy listę, a w nawiasach klamrowych — słownik. Choć — jak się niedługo okaże — w Pythonie nie istnieje deklarowanie typu, składnia wykonywanego wyrażenia określa typy tworzonych i wykorzystywanych obiektów. Wyrażenia generujące obiekty, jak te z tabeli 4.1, to właśnie miejsca, z których pochodzą typy obiektów.

Co równie ważne: kiedy tworzymy jakiś obiekt, wiążemy go z określonym zbiorem operacji. Na łańcuchach znaków można wykonywać tylko operacje dostępne dla łańcuchów znaków, natomiast na listach — tylko te dla list. Jak się za chwilę okaże, Python jest językiem z *typami dynamicznymi* (to znaczy automatycznie przechowuje za nas informacje o typach, zamiast wymagać kodu z deklaracją), jednak jego typy są *silne* (to znaczy na obiekcie można wykonać tylko te operacje, które są poprawne dla określonego typu).

Z funkcjonalnego punktu widzenia typy obiektów z tabeli 4.1 są bardziej ogólne i mają większe możliwości, niż bywa to w innych językach. Jak się okaże, już same listy i słowniki mają wystarczająco duże możliwości, by zlikwidować większość pracy związanej z obsługą zbiorów i wyszukiwania w językach niższego poziomu. Listy udostępniają uporządkowane zbiory innych obiektów, natomiast słowniki przechowują obiekty i ich klucze. Oba typy danych mogą być zagnieżdżane, mogą rosnąć i kurczyć się na życzenie oraz mogą zawierać obiekty dowolnego typu.

W kolejnych rozdziałach szczegółowo omówimy poszczególne typy obiektów zaprezentowane w tabeli 4.1. Zanim jednak zagłębimy się w szczegóły, najpierw przyjrzyjmy się podstawowemu obiektowi Pythona w działaniu. Pozostała część rozdziału zawiera przegląd operacji, które bardziej dokładnie omówimy w kolejnych rozdziałach. Nie należy oczekiwać, że zostanie tutaj zaprezentowane wszystko — celem niniejszego rozdziału jest tylko zaostrzenie apetytu i wprowadzenie pewnych kluczowych koncepcji. Najlepszym sposobem na rozpoczęcie czegoś jest... samo rozpoczęcie, zatem czas zabrać się za prawdziwy kod.

Liczby

Dla osób, które zajmowały się już programowaniem czy tworzeniem skryptów, niektóre typy danych z tabeli 4.1 będą wyglądały znajomo. Nawet dla osób niemających nic wspólnego z programowaniem liczby wyglądają dość prosto. Zbiór podstawowych obiektów Pythona obejmuje typowe rodzaje liczb: całkowite (liczby bez części ułamkowej), zmiennoprzecinkowe (w przybliżeniu liczby z przecinkiem), a także bardziej egzotyczne typy liczbowe (liczby zespolone z liczbami urojonymi, liczby stałoprzecinkowe, liczby wymierne z mianownikiem i licznikiem, a także pełne zbiory).

Choć oferują kilka bardziej zaawansowanych opcji, podstawowe typy liczbowe Pythona są... właśnie podstawowe. Liczby w Pythonie obsługują normalne działania matematyczne. Znak + wykonuje dodawanie, znak * mnożenie, natomiast ** potęgowanie.

```
>>> 123 + 222          # Dodawanie liczb całkowitych
345
>>> 1.5 * 4           # Mnożenie liczb zmiennoprzecinkowych
6.0
>>> 2 ** 100          # 2 do potęgi 100
1267650600228229401496703205376
```

Warto zwrócić uwagę na wynik ostatniego działania. Typ liczby całkowitej Pythona 3.0 automatycznie udostępnia dodatkową precyzję dla tak dużych liczb, kiedy jest to potrzebne (w Pythonie 2.6 osobny typ długiej liczby całkowitej w podobny sposób obsługiwał liczby zbyt duże dla zwykłego typu liczby całkowitej). Można na przykład w Pythonie obliczyć 2 do potęgi 1000000 jako liczbę całkowitą (choć pewnie lepiej byłoby nie wyświetlać wyniku tego działania — z ponad trzystoma tysiącami cyfr będziemy musieli trochę poczekać!).

```
>>> len(str(2 ** 1000000))           # Ile cyfr będzie w naprawde DUZEJ liczbie?
301030
```

Kiedy zaczniemy eksperymentować z liczbami zmiennoprzecinkowymi, z pewnością natkniemy się na coś, co na pierwszy rzut oka może wyglądać nieco dziwnie:

```
>>> 3.1415 * 2                       # repr: jako kod
6.283000000000000000000000000000
>>> print(3.1415 * 2)                # str: w postaci przyjaznej dla użytkownika
6.283
```

Pierwszy wynik nie jest błędem — to kwestia sposobu wyświetlania. Okazuje się, że każdy obiekt można wyświetlić na dwa sposoby — z pełną precyzją (jak w pierwszym wyniku powyżej) oraz w formie przyjaznej dla użytkownika (jak w drugim wyniku). Pierwsza postać znana jest jako repr obiektu (jak w kodzie), natomiast druga jest przyjazną dla użytkownika str. Różnica ta zacznie mieć znaczenie, kiedy przejdziemy do używania klas. Na razie, kiedy coś będzie dziwnie wyglądało, należy wyświetlić to za pomocą wywołania wbudowanej instrukcji print.

Poza wyrażeniami w Pythonie znajduje się kilka przydatnych modułów liczbowych. *Moduły* są po prostu pakietami dodatkowych narzędzi, które musimy zaimportować, by móc z nich skorzystać.

```
>>> import math
>>> math.pi
3.1415926535897931
>>> math.sqrt(85)
9.2195444572928871
```

Moduł math zawiera bardziej zaawansowane narzędzia liczbowe w postaci funkcji, natomiast moduł random wykonuje generowanie liczb losowych, a także losowe wybieranie (tutaj z listy Pythona omówionej w dalszej części rozdziału):

```
>>> import random
>>> random.random()
0.59268735266273953
>>> random.choice([1, 2, 3, 4])
1
```

Python zawiera również bardziej egzotyczne obiekty liczb, takie jak liczby zespolone, liczby stałoprzecinkowe, liczby wymierne, a także zbiory i wartości Boolean (logiczne). Można również znaleźć różne dodatkowe rozszerzenia na licencji open source (na przykład dla macierzy czy wektorów). Szczegółowe omówienie tych typów zostawimy sobie na później.

Jak na razie omawialiśmy Pythona w funkcji prostego kalkulatora. Żeby jednak oddać sprawiedliwość jego typom wbudowanym, warto przejść do omówienia łańcuchów znaków.

Łańcuchy znaków

Łańcuchy znaków (ang. *strings*) wykorzystywane są do przechowywania informacji tekstowych, a także dowolnych zbiorów bajtów. Są pierwszym przykładem tego, co w Pythonie znane jest pod nazwą *sekwencji* — czyli uporządkowanych zbiorów innych obiektów. Sekwencje zachowują porządek zawieranych elementów od lewej do prawej strony. Elementy te są przechowywane i pobierane zgodnie z ich pozycją względną. Mówiąc dokładnie, łańcuchy znaków to sekwencje łańcuchów składających się z pojedynczych znaków. Pozostałe typy sekwencji to omówione później listy oraz krotki.

Operacje na sekwencjach

Jako sekwencje łańcuchy znaków obsługują operacje zakładające pozycyjne uporządkowanie elementów. Jeśli na przykład mamy łańcuch czteroznakowy, możemy zweryfikować jego długość za pomocą wbudowanej funkcji `len` i pobrać jego elementy za pomocą wyrażeń *indeksujących*:

```
>>> S = 'Miełonka'
>>> len(S)                # Długość
8
>>> S[0]                 # Pierwszy element w S, indeksowanie rozpoczyna się od zera
'M'
>>> S[1]                 # Drugi element od lewej
'i'
```

W Pythonie indeksy zakodowane są jako wartość przesunięcia od początku łańcucha, dlatego rozpoczynają się od zera. Pierwszy element znajduje się pod indeksem 0, kolejny pod indeksem 1 i tak dalej.

Warto tutaj zwrócić uwagę na przypisanie łańcucha znaków do *zmiennej* o nazwie `S`. Szczegółowe omówienie tego, jak to działa, odłożymy na później (zwłaszcza do rozdziału 6.), natomiast warto wiedzieć, że zmiennych Pythona nigdy nie trzeba deklarować z wyprzedzeniem. Zmienna tworzona jest, kiedy przypisujemy do niej wartość; można do niej przypisać dowolny typ obiektu i zostanie zastąpiona swoją wartością, kiedy pojawi się w wyrażeniu. Przed użyciem jej wartości musi najpierw zostać przypisana. Na cele niniejszego rozdziału wystarczy nam wiedza, że by móc zapisać obiekt w celu późniejszego użycia, musimy przypisać ten obiekt do zmiennej.

W Pythonie można również indeksować od końca — indeksy dodatnie odliczane są od lewej strony do prawej, natomiast ujemne od prawej do lewej:

```
>>> S[-1]                # Pierwszy element od końca S
'a'
>>> S[-2]                # Drugi element od końca S
'k'
```

Z formalnego punktu widzenia indeks ujemny jest po prostu dodawany do rozmiaru łańcucha znaków, dzięki czemu dwie poniższe operacje są równoważne (choć pierwszą łatwiej jest zapisać, a trudniej się w niej pomylić):

```
>>> S[-1]                # Ostatni element w S
'a'
>>> S[len(S)-1]         # Indeks ujemny zapisany w trudniejszy sposób
'a'
```

Warto zauważyć, że w nawiasach kwadratowych możemy wykorzystać dowolne wyrażenie, a nie tylko zakodowany na stałe literał liczbowy. W każdym miejscu, w którym Python oczekuje wartości, można użyć literału, zmiennej lub dowolnego wyrażenia. Składnia Pythona jest w tym zakresie bardzo ogólna.

Poza prostym indeksowaniem zgodnie z pozycją sekwencje obsługują również bardziej ogólną formę indeksowania znaną jako *wycinki* (ang. *slice*). Polega ona na ekstrakcji całej części (wycinka) za jednym razem, jak na przykład:

```
>>> S                                     # Łańcuch z ośmioma znakami
'Mielonka'
>>> S[1:3]                                 # Wycinek z S z indeksami od 1 do 2 (bez 3)
'ie'
```

Wycinki najłatwiej jest sobie wyobrazić jako sposób pozwalający na ekstrakcję całej *kolumny* z łańcucha znaków za jednym razem. Ich ogólna forma, $X[I:J]$, oznacza: „Zwróć wszystko z X od przesunięcia I aż do przesunięcia J , ale bez niego”. Wynik zwracany jest w nowym obiekcie. Druga operacja z listingu wyżej zwraca na przykład wszystkie znaki w łańcuchu znaków S od przesunięcia 1 do przesunięcia 2 (czyli 3–1) jako nowy łańcuch znaków. Wynikiem jest wycinek składający się z dwóch znaków znajdujących się w środku łańcucha S .

W wycinku lewą granicą jest domyślnie zero, natomiast prawą — długość sekwencji, z której coś wycinamy. Dzięki temu można spotkać różne warianty użycia wycinków:

```
>>> S[1:]                                  # Wszystko poza pierwszym znakiem (1:len(S))
'ielonka'
>>> S                                       # Łańcuch S się nie zmienił
'Mielonka'
>>> S[0:7]                                  # Wszystkie elementy bez ostatniego
'Mielonk'
>>> S[:7]                                    # To samo co S[0:7]
'Mielonk'
>>> S[:-1]                                  # Wszystkie elementy bez ostatniego w łatwiejszej postaci
'Mielonk'
>>> S[:]                                     # Całość S jako kopia najwyższego poziomu (0:len(S))
'Mielonka'
```

Warto zwrócić uwagę na to, że do ustalenia granic wycinków mogą również zostać wykorzystane ujemne wartości przesunięcia. Widać również, że ostatnia operacja w rezultacie kopiuje cały łańcuch znaków. Jak się okaże później, kopiowanie łańcucha znaków nie ma sensu, jednak to polecenie może się przydać w przypadku sekwencji takich, jak listy.

Wreszcie tak samo jak pozostałe sekwencje, łańcuchy znaków obsługują również *konkatenację* (ang. *concatenation*) z użyciem znaku $+$ (łączącą dwa łańcuchy znaków w jeden), a także *powtórzenie* (ang. *repetition*), czyli zbudowanie nowego łańcucha znaków poprzez powtórzenie innego:

```
>>> S                                       # Konkatenacja
'Mielonka'
>>> S + 'xyz'
'Mielonkaxyz'
>>> S                                       # S pozostaje bez zmian
'Mielonka'
>>> S * 8                                  # Powtórzenie
'MielonkaMielonkaMielonkaMielonkaMielonkaMielonkaMielonkaMielonka'
```

Warto zwrócić uwagę na to, że znak plusa ($+$) oznacza coś innego w przypadku różnych obiektów — dodawanie dla liczb, a konkatenację dla łańcuchów znaków. Jest to właściwość Pythona, którą w dalszej części książki będziemy nazywali *polimorfizmem*. Oznacza to, że każda

operacja uzależniona jest od typu obiektów, na jakich się ją wykonuje. Jak się okaże przy okazji omawiania typów dynamicznych, polimorfizm odpowiada za zwiezłość i elastyczność kodu napisanego w Pythonie. Ponieważ typy nie są ograniczone, operacja napisana w Pythonie może zazwyczaj automatycznie działać na wielu różnych typach obiektów, o ile obsługują one zgodny z nią interfejs (jak operacja+powyżej). W Pythonie jest to bardzo ważna koncepcja, do której jeszcze powrócimy.

Niezmienność

Warto zauważyć, że w poprzednich przykładach żadna operacja wykonana na łańcuchu znaków nie zmieniła oryginalnego łańcucha. Każda operacja na łańcuchach znaków zdefiniowana jest w taki sposób, by w rezultacie zwracać nowy łańcuch znaków, ponieważ łańcuchy są w Pythonie *niezmiennne* (ang. *immutable*). Nie mogą być zmienione w miejscu już po utworzeniu. Nie można na przykład zmienić łańcucha znaków, przypisując go do jednej z jego pozycji. Można jednak zawsze stworzyć nowy łańcuch znaków i przypisać go do tej samej nazwy (zmiennnej). Ponieważ Python czyści stare obiekty w miarę przechodzenia dalej (o czym przekonamy się nieco później), nie jest to aż tak niewydajne, jak mogłoby się wydawać.

```
>>> S
'Mielonka'
>>> S[0] = 'z'                                     # Niezmiennne obiekty nie mogą być modyfikowane
...pominięto tekst błędu...
TypeError: 'str' object does not support item assignment

>>> S = 'z' + S[1:]                                 # Można jednak tworzyć wyrażenia budujące nowe obiekty
>>> S
'zielonka'
```

Każdy obiekt Pythona klasyfikowany jest jako niezmienny (niemodyfikowalny) bądź zmienny (modyfikowalny). Wśród typów podstawowych niezmiennne są liczby, łańcuchy znaków oraz krotki. Listy i słowniki można dowolnie zmieniać w miejscu. Niezmienność można wykorzystać do zagwarantowania, że obiekt pozostanie stały w czasie całego cyklu działania programu.

Metody specyficzne dla typu

Każda z omówionych dotychczas operacji na łańcuchach znaków jest tak naprawdę operacją na sekwencjach, która będzie działała na innych typach sekwencji Pythona, w tym na listach i krotkach. Poza tymi wspólnymi dla sekwencji operacjami łańcuchy znaków obsługują również własne operacje dostępne w formie *metod* (funkcji dołączanych do obiektu i wywoływanych za pomocą odpowiedniego wyrażenia).

Metoda `find` jest na przykład podstawową operacją działającą na podłańcuchach znaków (zwraca ona wartość przesunięcia przekazanego podłańcucha znaków lub `-1`, jeśli podłańcuch ten nie jest obecny). Metoda `replace` służy z kolei do globalnego odszukiwania i zastępowania.

```
>>> S.find('ie')                                    # Odnalezienie przesunięcia podłańcucha
1
>>> S
'Mielonka'

>>> S.replace('ie', 'XYZ')                          # Zastąpienie wystąpień podłańcucha innym
'MXYZlonka'
>>> S
'Mielonka'
```

I znów, mimo że w metodach łańcucha znaków występuje nazwa zmiennej, nie zmieniamy oryginalnych łańcuchów znaków, lecz tworzymy nowe. Ponieważ łańcuchy znaków są niezmiennie, trzeba to robić właśnie w taki sposób. Metody łańcuchów znaków to pierwsza pomoc w przetwarzaniu tekstu w Pythonie. Inne dostępne metody pozwalają dzielić łańcuch znaków na podłańcuchy w miejscu wystąpienia ogranicznika (co przydaje się w analizie składniowej), zmieniać wielkość liter, sprawdzać zawartość łańcuchów znaków (cyfry, litery i inne znaki) lub usuwać białe znaki (ang. *whitespace*) z końca łańcucha.

```
>>> line = 'aaa,bbb,cccc,dd'
>>> line.split(',')
['aaa', 'bbb', 'cccc', 'dd']
>>> S = 'mielonka'
>>> S.upper()
'MIELONKA'

>>> S.isalpha()
True

>>> line = 'aaa,bbb,cccc,dd\n'
>>> line = line.rstrip()
>>> line
'aaa,bbb,cccc,dd'
```

Podzielenie na ograniczniku na listę podłańcuchów

Konwersja na wielkie litery

Sprawdzenie zawartości: isalpha, isdigit

Usunięcie białych znaków po prawej stronie

Łańcuchy znaków obsługują również zaawansowane operacje zastępowania znane jako *formatowanie*, dostępne zarówno w postaci wyrażień (oryginalne rozwiązanie), jak i wywołania metody łańcuchów znaków (nowość w wersjach 2.6 oraz 3.0):

```
>>> '%s, jajka i %s' % ('mielonka', 'MIELONKA!')
'mielonka, jajka i MIELONKA!'
>>> '{0}, jajka i {1}'.format('mielonka', 'MIELONKA!')
'mielonka, jajka i MIELONKA!'
```

Wyrażenie formatujące (wszystkie wersje)

Metoda formatująca (2.6, 3.0)

Jedna uwaga: choć operacje na sekwencjach są uniwersalne, metody takie nie są — choć niektóre typy współdzielą pewne nazwy metod. Metody łańcuchów znaków działają wyłącznie na łańcuchach znaków i na niczym innym. Generalnie zbiór narzędzi Pythona składa się z warstw — uniwersalne operacje, które dostępne są dla większej liczby typów danych, występują jako wbudowane funkcje lub wyrażenia (na przykład `len(X)`, `X[0]`), natomiast operacje specyficzne dla określonego typu są wywołaniami metod (jak `aString.upper()`). Odnalezienie odpowiednich narzędzi w tych kategoriach stanie się bardziej naturalne z czasem, natomiast w kolejnym podrozdziale znajduje się kilka wskazówek przydatnych już teraz.

Otrzymanie pomocy

Metody wprowadzone w poprzednim podrozdziale są reprezentatywną, choć dość niewielką próbką tego, co dostępne jest dla łańcuchów znaków. Generalnie w niniejszej książce omówienie metod obiektów nie jest kompletne. W celu uzyskania większej liczby szczegółów zawsze można wywołać wbudowaną funkcję `dir`, która zwraca listę wszystkich atrybutów dostępnych dla danego obiektu. Ponieważ metody są atrybutami obiektów, zostaną na tej liście wyświetlone. Zakładając, że zmienna `S` nadal jest łańcuchem znaków, oto jej atrybuty w Pythonie 3.0 (w wersji 2.6 nieznacznie się one różnią):

```
>>> dir(S)
['_add_', '_class_', '_contains_', '_delattr_', '_doc_', '_eq_',
'_format_', '_ge_', '_getattr_', '_getitem_', '_getnewargs_',
'_gt_', '_hash_', '_init_', '_iter_', '_le_', '_len_', '_lt_',
'_mod_', '_mul_', '_ne_', '_new_', '_reduce_', '_reduce_ex_']
```

```

↳ '_repr_', '_rmod_', '_rmul_', '_setattr_', '_sizeof_', '_str_',
↳ '_subclasshook_', '_formatter_field_name_split_', '_formatter_parser_',
↳ 'capitalize', 'center', 'count', 'encode', 'endswith', 'expandtabs', 'find',
↳ 'format', 'index', 'isalnum', 'isalpha', 'isdecimal', 'isdigit', 'isidentifier',
↳ 'islower', 'isnumeric', 'isprintable', 'isspace', 'istitle', 'isupper', 'join',
↳ 'ljust', 'lower', 'lstrip', 'maketrans', 'partition', 'replace', 'rfind', 'rindex',
↳ 'rjust', 'rpartition', 'rsplit', 'rstrip', 'split', 'splitlines', 'startswith',
↳ 'strip', 'swapcase', 'title', 'translate', 'upper', 'zfill']

```

Nazwy z dwoma znakami `_` nie będą nas raczej interesować aż do późniejszej części książki, kiedy będziemy omawiać przeciążanie operatorów w klasach. Reprezentują one implementację obiektu łańcucha znaków i są dostępne w celu ułatwienia dostosowania obiektu do własnych potrzeb. Ogólna reguła jest taka, że podwójne znaki `_` na początku i końcu to konwencja wykorzystywana w Pythonie do szczegółów implementacyjnych. Nazwy bez tych znaków są metodami, które można wywoływać na łańcuchach znaków.

Funkcja `dir` podaje same nazwy metod. Żeby dowiedzieć się, co te metody robią, można przekazać je do funkcji `help`.

```

>>> help(S.replace)
Help on built-in function replace:

replace(...)
    S.replace(old, new[, count]) -> str
    Return a copy of S with all occurrences of substring old replaced by new. If the
    ↪ optional argument count is given, only the first count occurrences are replaced.

```

Funkcja `help` jest jednym z kilku interfejsów do systemu kodu udostępnianego wraz z Pythonem i znanego pod nazwą *PyDoc* — narzędzia służącego do pobierania dokumentacji z obiektów. W dalszej części książki pokażemy, że *PyDoc* może również zwracać swoje raporty w formacie HTML.

Można również próbować uzyskać pomoc dla całego łańcucha znaków (na przykład `help(S)`), jednak w rezultacie otrzymamy więcej, niż chcielibyśmy zobaczyć, to znaczy informacje o każdej metodzie łańcuchów znaków. Lepiej jest pytać o określoną metodę, jak na listingu powyżej.

Więcej szczegółowych informacji można również znaleźć w dokumentacji biblioteki standardowej Pythona lub publikowanych komercyjnie książkach, jednak to `dir` oraz `help` są w Pythonie pierwszym źródłem pomocy.

Inne sposoby kodowania łańcuchów znaków

Dotychczas przyglądaliśmy się operacjom na sekwencjach na przykładzie łańcuchów znaków, a także metodom przeznaczonym dla tego typu danych. Python udostępnia również różne sposoby kodowania łańcuchów znaków, które bardziej szczegółowo omówione zostaną nieco później. Przykładowo znaki specjalne można reprezentować jako sekwencje ucieczki z ukośnikiem lewym.

```

>>> S = 'A\nB\tC'                # \n to koniec wiersza, \t to tabulator
>>> len(S)                       # Każde jest jednym znakiem
5

>>> ord('\n')                   # \n jest bajtem z wartością binarną 10 w ASCII
10

```

```
>>> S = '\A\B\OC'
>>> len(S)
5
```

\0, binarny bajt zerowy, nie kończy łańcucha znaków

Python pozwala na umieszczanie łańcuchów znaków zarówno w cudzysłowach, jak i apostrofach (oznaczają one to samo). Zawiera również wielowierszową postać literału łańcucha znaków umieszczaną w trzech cudzysłowach lub trzech apostrofach. Kiedy użyta zostanie ta forma, wszystkie wiersze są ze sobą łączone, a w miejscu złamania wiersza dodawane są odpowiednie znaki złamania wiersza. Jest to pewna konwencja syntaktyczna, która przydaje się do osadzania kodu HTML czy XML w skrypcie Pythona.

```
>>> msg = """ aaaaaaaaaaaaa
bbb' ' bbbbbbbbbbb" " bbbbbbb' bbbb
cccccccccccccc" """
>>> msg
'\naaaaaaaaaaaaa\nbbb'\ '\ ' bbbbbbbbbbb" " bbbbbbb'\ bbbb\ncccccccccccccc'
```

Python obsługuje również „surowy” literał łańcucha znaków wyłączający mechanizm ucieczki z ukośnikiem lewym (rozpoczyna się on od litery `r`), a także format Unicode obsługujący znaki międzynarodowe. W wersji 3.0 podstawowy typ łańcucha znaków `str` obsługuje także znaki Unicode (co ma sens, biorąc pod uwagę, że tekst ASCII jest po prostu częścią Unicode), natomiast typ `bytes` reprezentuje surowe łańcuchy bajtowe. W Pythonie 2.6 Unicode jest odrębnym typem, natomiast `str` obsługuje zarówno łańcuchy ośmiobitowe, jak i dane binarne. W wersji 3.0 zmieniły się także pliki zwracające i przyjmujące `str` dla tekstu i `bytes` dla danych binarnych. Ze wszystkimi specjalnymi formami łańcuchów znaków spotkamy się w kolejnych rozdziałach.

Dopasowywanie wzorców

Zanim przejdziemy dalej, warto odnotować, że żadna z metod łańcuchów znaków nie obsługuje przetwarzania tekstu opartego na wzorcach. Dopasowywanie wzorców tekstowych jest zaawansowanym narzędziem pozostającym poza zakresem niniejszej książki, jednak osoby znające inne skryptowe języki programowania pewnie będą zainteresowane tym, że dopasowywanie wzorców w Pythonie odbywa się z wykorzystaniem modułu o nazwie `re`. Moduł ten zawiera analogiczne wywołania dla wyszukiwania, dzielenia czy zastępowania, jednak dzięki użyciu wzorców do określania podłańcuchów znaków możemy być o wiele bardziej ogólni.

```
>>> import re
>>> match = re.match('Witaj,[ \t]*(.*)Robinie', 'Witaj, sir Robinie')
>>> match.group(1)
'sir '
```

Powyższy przykład szuka podłańcucha znaków zaczynającego się od słowa `Witaj,`, po którym następuje od zera do większej liczby tabulatorów lub spacji, po nich dowolne znaki, które będą zapisane jako dopasowana grupa, a na końcu słowo `Robinie`. Kiedy taki podłańcuch zostanie odnaleziony, jego części dopasowane przez części wzorca umieszczone w nawiasach dostępne są jako grupy. Poniższy wzorec wybiera na przykład trzy grupy rozdzielone ukośnikami prawymi:

```
>>> match = re.match('/(.*)/(.*)/(.*)', '/usr/home/dzwal')
>>> match.groups()
('usr', 'home', 'dzwal')
```

Dopasowywanie wzorców samo w sobie jest dość zaawansowanym narzędziem do przetwarzania tekstu, natomiast w Pythonie udostępniana jest nawet obsługa jeszcze bardziej

zaawansowanych technik przetwarzania tekstu i języka, w tym analizy składniowej XML i analizy języka naturalnego. Dość jednak informacji o łańcuchach znaków — czas przejść do kolejnego typu danych.

Listy

Obiekt listy jest w Pythonie najbardziej ogólnym rodzajem sekwencji dostępnym w tym języku. Listy to uporządkowane pod względem pozycji zbiory obiektów dowolnego typu; nie mają one ustalonej wielkości. Są również *zmiennie* (ang. *mutable*) — w przeciwieństwie do łańcuchów znaków listy można modyfikować w miejscu, przypisując coś do odpowiednich wartości przesunięcia, a także za pomocą różnych metod.

Operacje na sekwencjach

Ponieważ listy są sekwencjami, obsługują wszystkie operacje na sekwencjach przedstawione przy okazji omawiania łańcuchów znaków. Jedyną różnicą jest to, że wynikiem zazwyczaj są listy, a nie łańcuchy znaków. Mając na przykład listę trzejelementową:

```
>>> L = [123, 'mielonka', 1.23]          # Trzejelementowa lista z elementami różnego typu
>>> len(L)                                # Liczba elementów listy
3
```

możemy ją zindeksować, sporządzić z niej wycinki i wykonać pozostałe operacje zaprezentowane na przykładzie łańcuchów znaków:

```
>>> L[0]                                  # Indeksowanie po pozycji
123

>>> L[: -1]                               # Wycinkiem listy jest nowa lista
[123, 'mielonka']

>>> L + [4, 5, 6]                          # Konkatencja także zwraca nową listę
[123, 'mielonka', 1.23, 4, 5, 6]

>>> L                                       # Oryginalna lista pozostaje bez zmian
[123, 'mielonka', 1.23]
```

Operacje specyficzne dla typu

Listy Pythona powiązane są z tablicami obecnymi w innych językach programowania, jednak zazwyczaj mają większe możliwości. Przede wszystkim nie mają żadnych ograniczeń odnośnie typów danych — przykładowo lista z listingu powyżej zawiera trzy obiekty o zupełnie różnych typach (liczbę całkowitą, łańcuch znaków i liczbę zmiennoprzecinkową). Co więcej, wielkość listy nie jest określona. Oznacza to, że może ona rosnąć i kurczyć się zgodnie z potrzebami i w odpowiedzi na operacje specyficzne dla list.

```
>>> L.append('NI')                         # Rośnięcie: dodanie obiektu na końcu listy
>>> L
[123, 'mielonka', 1.23, 'NI']

>>> L.pop(2)                               # Kurczenie się: usunięcie obiektu ze środka listy
1.23

>>> L                                       # "del L[2]" również usuwa element z listy
[123, 'mielonka', 'NI']
```

Na powyższym listingu metoda `append` rozszerza rozmiar listy i wstawia na jej końcu element. Metoda `pop` (lub jej odpowiednik, instrukcja `del`) usuwa następnie element znajdujący się na pozycji o podanej wartości przesunięcia, co sprawia, że lista się kurczy. Pozostałe metody list pozwalają na wstawienie elementu w dowolnym miejscu listy (`insert`) czy usunięcie elementu o podanej wartości (`remove`). Ponieważ listy są zmienne, większość ich metod zmienia obiekt listy w miejscu, a nie tworzy nowy obiekt.

```
>>> M = ['bb', 'aa', 'cc']
>>> M.sort()
>>> M
['aa', 'bb', 'cc']

>>> M.reverse()
>>> M
['cc', 'bb', 'aa']
```

Zaprezentowana wyżej metoda listy o nazwie `sort` porządkuje listę w kolejności rosnącej, natomiast metoda `reverse` odwraca ją. W obu przypadkach lista modyfikowana jest w sposób bezpośredni.

Sprawdzanie granic

Choć listy nie mają ustalonej wielkości, Python nie pozwala na odnoszenie się do elementów, które nie istnieją. Indeksowanie poza końcem listy zawsze jest błędem, podobnie jak przypisywanie elementu poza jej końcem.

```
>>> L
[123, 'mielonka', 'NI']

>>> L[99]
...pominięto tekst błędu...
IndexError: list index out of range

>>> L[99] = 1
...pominięto tekst błędu...
IndexError: list assignment index out of range
```

Takie rozwiązanie jest celowe, ponieważ zazwyczaj błędem jest próba przypisania elementu poza końcem listy (szczególnie paskudne jest to w języku C, który nie sprawdza błędów w tak dużym stopniu jak Python). Zamiast w odpowiedzi po cichu powiększać listę, Python zgłasza błąd. By powiększyć listę, należy zamiast tego wywołać odpowiednią metodę, taką jak `append`.

Zagnieżdżanie

Jedną z miłych właściwości podstawowych typów danych w Pythonie jest obsługa dowolnego zagnieżdżania. Możliwe jest zagnieżdżanie tych obiektów w dowolnej kombinacji i na dowolną głębokość (czyli można na przykład utworzyć listę zawierającą słownik, który z kolei zawiera kolejną listę). Bezpośrednim zastosowaniem tej właściwości jest reprezentowanie w Pythonie macierzy czy, inaczej, tablic wielowymiarowych. Lista mieszcząca zagnieżdżone listy doskonale się sprawdzi w prostych aplikacjach:

```
>>> M = [[1, 2, 3],          # Macierz 3x3 w postaci list zagnieżdżonych
         [4, 5, 6],        # Kod może się rozciągać na kilka wierszy, jeśli znajduje się w nawiasach
         [7, 8, 9]]

>>> M
[[1, 2, 3], [4, 5, 6], [7, 8, 9]]
```

Powyżej zakodowaliśmy listę zawierającą trzy inne listy. W rezultacie otrzymujemy reprezentację macierzy liczb 3×3. Dostęp do takiej struktury można uzyskać na wiele sposobów:

```
>>> M[1]                                # Pobranie drugiego wiersza
[4, 5, 6]

>>> M[1][2]                             # Pobranie drugiego wiersza, a z niego trzeciego elementu
6
```

Pierwsza operacja pobiera cały drugi wiersz, natomiast druga pobiera trzeci element z tego wiersza. Łączenie ze sobą indeksów wciąga nas coraz głębiej i głębiej w zagnieżdżoną strukturę.²

Listy składane

Poza operacjami dla sekwencji i metodami list Python zawiera bardziej zaawansowaną operację znaną pod nazwą *list składanych* (ang. *list comprehension*), która świetnie się przydaje do przetwarzania struktur takich, jak nasza macierz. Przypuśćmy na przykład, że potrzebujemy pobrać drugą kolumnę naszej prostej macierzy. Łatwo jest za pomocą zwykłego indeksowania pobierać wiersze, ponieważ macierz przechowywana jest wierszami. Podobnie łatwo jest pobrać kolumnę za pomocą wyrażenia listy składanej:

```
>>> col2 = [row[1] for row in M]         # Zebranie elementów z drugiej kolumny
>>> col2
[2, 5, 8]

>>> M                                    # Macierz pozostaje bez zmian
[[1, 2, 3], [4, 5, 6], [7, 8, 9]]
```

Listy składane pochodzą z notacji zbiorów. Służą do budowania nowej listy poprzez wykonanie wyrażenia na każdym elemencie po kolei, jeden po drugim, od lewej strony do prawej. Listy składane kodowane są w nawiasach kwadratowych (by podkreślić fakt, że tworzą listę) i składają się z wyrażenia i konstrukcji pętli, które dzielą ze sobą nazwę zmiennej (tutaj `row`). Powyższa lista składana oznacza mniej więcej: „Zwróć `row[1]` dla każdego wiersza w macierzy `M` w nowej liście”. Wynikiem jest nowa lista zawierająca drugą kolumnę macierzy.

Listy składane mogą w praktyce być bardziej skomplikowane:

```
>>> [row[1] + 1 for row in M]           # Dodanie 1 do każdego elementu w drugiej kolumnie
[3, 6, 9]

>>> [row[1] for row in M if row[1] % 2 == 0] # Odfiltrowanie elementów nieparzystych
[2, 8]
```

Pierwsza operacja z listingu powyżej dodaje 1 do każdego pobranego elementu, natomiast druga wykorzystuje wyrażenie `if` do odfiltrowania liczb nieparzystych z wyniku, używając do tego reszty z dzielenia (wyrażenia z `%`). Listy składane tworzą nowe listy wyników, jednak mogą również zostać wykorzystane do iteracji po dowolnym obiekcie, na którym jest to możliwe. Listing poniżej prezentuje użycie list składanych do przejścia zakodowanej listy współrzędnych oraz łańcucha znaków:

---

² Taka struktura macierzy jest dobra dla zadań na małą skalę, jednak w przypadku poważniejszego przetwarzania liczb lepiej będzie skorzystać z jednego z rozszerzeń liczbowych do Pythona, takiego jak system *NumPy* na licencji open source. Takie narzędzia są w stanie przechowywać i przetwarzać duże macierze o wiele bardziej wydajnie od zagnieżdżonej struktury list. O NumPy mówi się, że zmienia Pythona w darmowy i bardziej zaawansowany odpowiednik systemu MatLab, a organizacje takie, jak NASA, Los Alamos czy JPMorgan Chase wykorzystują to narzędzie w swojej pracy naukowej i finansowej. Więcej informacji na ten temat można znaleźć w Internecie.

```

>>> diag = [M[i][i] for i in [0, 1, 2]]      # Pobranie przekątnej z macierzy
>>> diag
[1, 5, 9]

>>> doubles = [c * 2 for c in 'mielonka']   # Powtórzenie znaków w łańcuchu
>>> doubles
['mm', 'ii', 'ee', 'll', 'oo', 'nn', 'kk', 'aa']

```

Listy składane i pokrewne konstrukcje, takie jak funkcje wbudowane `map` oraz `filter`, są trochę zbyt zaawansowane, by omawiać je teraz bardziej szczegółowo. Najważniejsze w tym krótkim wprowadzeniu jest to, że Python zawiera zarówno narzędzia podstawowe, jak i bardziej zaawansowane. Listy składane są opcjonalne, jednak w praktyce często okazują się przydatne i nierzadko pozwalają zyskać na szybkości przetwarzania. Działają na każdym typie danych będącym sekwencją, a także na pewnych typach, które sekwencjami nie są. Wrócimy do nich w dalszej części książki.

Jako zapowiedź tego, co będzie dalej, możemy napisać, że w nowszych wersjach Pythona składnia złożeń w nawiasach może być wykorzystywana do tworzenia *generatorów* produkujących wyniki na żądanie (wbudowana funkcja `sum` sumuje na przykład elementy w sekwencji):

```

>>> G = (sum(row) for row in M)             # Utworzenie generatora sum wierszy
>>> next(G)                                # iter(G) nie jest tu wymagane
6
>>> next(G)                                # Wykonanie protokołu iteracji
15

```

Funkcja wbudowana `map` wykonuje podobne zadanie, generując wyniki wykonania funkcji dla elementów. Opakowanie jej w wywołanie `list` wymusza zwrócenie wszystkich wartości w Pythonie 3.0.

```

>>> list(map(sum, M))                      # Wykonanie funkcji sum dla elementów M
[6, 15, 24]

```

W Pythonie 3.0 składnię złożeń można także wykorzystać do tworzenia *zbiorów* oraz *słowników*:

```

>>> {sum(row) for row in M}                # Utworzenie zbioru sum wierszy
{24, 6, 15}
>>> {i : sum(M[i]) for i in range(3)}      # Utworzenie tabeli klucz-wartość sum wierszy
{0: 6, 1: 15, 2: 24}

```

Tak naprawdę listy, zbiory oraz słowniki można w wersji 3.0 tworzyć za pomocą złożeń:

```

>>> [ord(x) for x in 'mielonka']           # Lista numerów porządkowych znaków
[109, 105, 101, 108, 111, 111, 110, 107, 97]
>>> {ord(x) for x in 'mielonka'}           # Zbiory usuwają duplikaty
{97, 101, 105, 107, 108, 109, 110, 111}
>>> {x: ord(x) for x in 'mielonka'}        # Klucze słownika są unikalne
{'a': 97, 'e': 101, 'i': 105, 'k': 107, 'm': 109, 'l': 108, 'o': 111, 'n': 110}

```

By jednak zrozumieć obiekty, takie jak generatory, zbiory oraz słowniki, musimy przejść nieco dalej.

Słowniki

Słowniki są w Pythonie czymś zupełnie innym — nie są zupełnie sekwencjami, są za to znane jako *odzwzorowania* (ang. *mapping*). Odzwzorowania są również zbiorami innych obiektów, jednak obiekty te przechowują po kluczu, a nie ich pozycji względnej. Odzwzorowania nie zachowują

żadnej niezawodnej kolejności od lewej do prawej strony, po prostu łączą klucze z powiązаныmi z nimi wartościami. Słowniki, jedyny typ odwzorowania w zbiorze typów podstawowych Pythona, są również zmienne — mogą być modyfikowane w miejscu i podobnie do list, mogą rosnać i kurczyć się na życzenie.

Operacje na odwzorowaniach

Kiedy słowniki zapisze się w formie literalów, znajdują się w nawiasach klamrowych i składają się z serii par *klucz: wartość*. Słowniki są przydatne wtedy, gdy chcemy powiązać zbiór wartości z kluczami — na przykład opisać właściwości czegoś. Rozważmy na przykład poniższy słownik składający się z trzech elementów (których kluczami będą jedzenie, ilość i kolor):

```
>>> D = {'jedzenie': 'Mielonka', 'ilość': 4, 'kolor': 'różowy'}
```

W celu zmiany wartości powiązanych z kluczami słownik można zindeksować po kluczu. Operacja indeksowania słownika wykorzystuje tę samą składnię co wykorzystywana w sekwencjach, jednak elementem znajdującym się w nawiasach kwadratowych jest klucz, a nie pozycja względna.

```
>>> D['jedzenie']                                # Pobranie wartości klucza "jedzenie"
'Mielonka'

>>> D['ilość'] += 1                               # Dodanie 1 do wartości klucza "ilość"
>>> D
{'jedzenie': 'Mielonka', 'kolor': 'różowy', 'ilość': 5}
```

Choć forma literalu z nawiasami klamrowymi jest czasami używana, częściej widzi się słowniki tworzone w inny sposób. Poniższy przykład rozpoczyna się od pustego słownika, który jest następnie wypełniany po jednym kluczu na raz. W przeciwieństwie do przypisania poza granicami listy, co jest zakazane, przypisania do nowych kluczy słownika tworzą te klucze.

```
>>> D = {}
>>> D['imię'] = 'Robert'                          # Tworzenie kluczy przez przypisanie
>>> D['zawód'] = 'programista'
>>> D['wiek'] = 40

>>> D
{'wiek': 40, 'zawód': 'programista', 'imię': 'Robert'}

>>> print(D['imię'])
Robert
```

Powyżej wykorzystaliśmy klucze jako nazwy pól w spisie opisującym kogoś. W innych zastosowaniach słowniki mogą być również wykorzystywane do zastępowania operacji wyszukiwania — zindeksowanie słownika po kluczu jest często najszybszą metodą zakodowania wyszukiwania w Pythonie. Jak dowiemy się później, słowniki można także tworzyć przez przekazywanie argumentów będących słowami kluczowymi do nazwy typu, jak w przykładzie `dict(imię='Robert', zawód='programista', wiek=40)` tworzącym ten sam słownik.

Zagnieżdżanie raz jeszcze

W poprzednim przykładzie słownik wykorzystaliśmy do opisanie hipotetycznej osoby za pomocą trzech kluczy. Założmy jednak, że informacje są bardziej złożone. Być może konieczne będzie zanotowanie imienia i nazwiska, a także kilku zawodów czy tytułów. Prowadzi to do

innego zastosowania zagnieżdżania obiektów w praktyce. Poniższy słownik — zakodowany od razu jako literał — zawiera bardziej ustrukturyzowane informacje:

```
>>> rec = {'dane osobowe': {'imię': 'Robert', 'nazwisko': 'Zielony'},
          'zawód': ['programista', 'inżynier'],
          'wiek': 40.5}
```

W powyższym przykładzie znowu mamy na górze słownik z trzema kluczami (o kluczach dane osobowe, zawód oraz wiek), natomiast wartości stają się nieco bardziej skomplikowane. Zagnieżdżony słownik z danymi osobowymi może pomieścić kilka informacji, natomiast zagnieżdżona lista z zawodem mieści kilka ról i można ją w przyszłości rozszerzyć. Dostęp do elementów tej struktury można uzyskać w podobny sposób jak w przypadku pokazanej wcześniej macierzy, jednak tym razem indeksami będą klucze słownika, a nie wartości prześnięcia listy.

```
>>> rec['dane osobowe']          # 'dane osobowe' to zagnieżdżony słownik
{'nazwisko': 'Zielony', 'imię': 'Robert'}

>>> rec['dane osobowe']['nazwisko']  # Indeksowanie zagnieżdżonego słownika
'Zielony'

>>> rec['zawód']                # 'zawód' to zagnieżdżona lista
['programista', 'inżynier']
>>> rec['zawód'][-1]           # Indeksowanie zagnieżdżonej listy
'inżynier'

>>> rec['zawód'].append('leśniczy')  # Rozszerzenie listy zawodów Roberta
>>> rec
{'wiek': 40.5, 'zawód': ['programista', 'inżynier', 'leśniczy'], 'dane osobowe':
↳{'nazwisko': 'Zielony', 'imię': 'Robert'}}
```

Warto zwrócić uwagę na to, jak ostatnia operacja rozszerza osadzoną listę z zawodami. Ponieważ lista zawodów jest fragmentem pamięci oddzielnym od zawierającego ją słownika, może dowolnie rosnąć i kurczyć się (rozkład pamięci obiektów omówiony zostanie w dalszej części książki).

Prawdziwym powodem pokazania tego przykładu jest chęć zademonstrowania *elastyczności* podstawowych typów obiektów Pythona. Jak widać, zagnieżdżanie pozwala na budowanie skomplikowanych struktur informacji w sposób łatwy i bezpośredni. Zbudowanie podobnej struktury w języku niskiego poziomu, takim jak C, byłoby żmudne i wymagałoby o wiele większej ilości kodu. Musielibyśmy zaprojektować i zadeklarować układ struktury i tablic, wypełnić je wartościami i wreszcie połączyć wszystko ze sobą. W Pythonie wszystko to dzieje się automatycznie — jedno wyrażenie tworzy za nas całą zagnieżdżoną strukturę obiektów. Tak naprawdę jest to jedna z najważniejszych zalet języków skryptowych, takich jak Python.

Co równie ważne, w języku niższego poziomu musielibyśmy uważnie czyścić przestrzeń zajmowaną przez obiekty, które jej już dłużej nie potrzebują. W Pythonie, kiedy znika ostatnia referencja do obiektu (na przykład gdy do zmiennej przypisze się coś innego), całe miejsce w pamięci zajmowane przez tę strukturę obiektu jest automatycznie zwalniane.

```
>>> rec = 0                      # Miejsce zajmowane przez obiekt zostaje odzyskane
```

Z technicznego punktu widzenia Python korzysta z czegoś, co znane jest pod nazwą *czyszczenia pamięci* (ang. *garbage collection*). Nieużywana pamięć jest czyszczona w miarę wykonywania programu, co zwalnia nas z odpowiedzialności za zarządzanie takimi szczegółami w naszym kodzie. W Pythonie miejsce to jest odzyskiwane natychmiast, kiedy tylko zniknie ostatnia referencja do

obiektu. W dalszej części książki omówimy tę kwestię bardziej szczegółowo. Na razie powinna nam wystarczyć wiedza, że możemy swobodnie korzystać z obiektów, bez konieczności troszczenia się o tworzenie dla nich miejsca w pamięci i zwalnianie go.³

Sortowanie kluczy — pętla for

Słowniki, będąc odwzorowaniami, obsługują jedynie dostęp do elementów po ich kluczu. Obsługują jednak również operacje specyficzne dla tego typu z wywołaniami metod przydatnymi w wielu często spotykanych sytuacjach.

Jak wspomniano wcześniej, ponieważ słowniki nie są sekwencjami, nie zachowują żadnej kolejności elementów od lewej do prawej strony. Oznacza to, że jeśli utworzymy słownik i wyświetlimy jego zawartość, klucze mogą zostać zwrócone w innej kolejności, niż je wpisaliśmy.

```
>>> D = {'a': 1, 'b': 2, 'c': 3}
>>> D
{'a': 1, 'c': 3, 'b': 2}
```

Co jednak można zrobić, kiedy potrzebne nam jest wymuszenie określonej kolejności elementów słownika? Jednym z często spotykanych rozwiązań jest tu pobranie listy kluczy za pomocą metody słownika `keys`, posortowanie tej listy za pomocą metody listy `sort`, a następnie przejście wyników za pomocą pętli `for`. Należy pamiętać o dwukrotnym naciśnięciu przycisku *Enter* po utworzeniu poniższego kodu pętli — zgodnie z informacjami z rozdziału 3. pusty wiersz oznacza w sesji interaktywnej „dalej”, natomiast w niektórych interfejsach znak zachęty się zmienia.

```
>>> Ks = list(D.keys())           # Nieuporządkowana lista kluczy
>>> Ks
['a', 'c', 'b']

>>> Ks.sort()                   # Posortowana lista kluczy
>>> Ks
['a', 'b', 'c']

>>> for key in Ks:              # Iteracja przez posortowane klucze
    print(key, '=>', D[key])    # <== Tutaj należy dwukrotnie nacisnąć Enter

a => 1
b => 2
c => 3
```

Ten proces składa się jednak z trzech etapów, natomiast jak zobaczymy w kolejnych rozdziałach, w nowszych wersjach Pythona można go wykonać w jednym etapie — dzięki nowszej funkcji wbudowanej o nazwie `sorted`. Wywołanie `sorted` zwraca wynik i sortuje różne typy obiektów; w tym przypadku automatycznie sortuje klucze słownika.

```
>>> D
{'a': 1, 'c': 3, 'b': 2}

>>> for key in sorted(D):
```

---

³ Jedna uwaga: należy pamiętać, że utworzony przed chwilą spis *rec* mógłby być prawdziwym wpisem do bazy danych, gdybyśmy użyli systemu *trwałości obiektów* (ang. *object persistence*) Pythona — łatwego sposobu przechowywania obiektów Pythona w plikach lub bazach danych dostępnych za pomocą klucza. Nie będziemy teraz omawiać szczegółów tego rozwiązania; po więcej informacji na ten temat należy sięgnąć do omówionych w dalszej części książki modułów `pickle` oraz `shelve`.

```
print(key, '=>', D[key])
```

```
a => 1  
b => 2  
c => 3
```

Poza zaprezentowaniem słowników powyższy przypadek posłużył nam jako pretekst do wprowadzenia pętli `for` dostępnej w Pythonie. Pętla `for` jest prostym i wydajnym sposobem przejścia wszystkich elementów sekwencji i wykonania bloku kodu dla każdego elementu po kolei. Zdefiniowana przez użytkownika zmienna pętli (tutaj: `key`) wykorzystana jest do referencji do aktualnie przechodzonego elementu. Wynikiem tego kodu jest wyświetlenie kluczy i wartości słownika w kolejności posortowanej po kluczach.

Pętla `for`, a także jej bardziej ogólny kuzyn — pętla `while`, są podstawowymi sposobami kodowania powtarzalnych zadań w skryptach jako instrukcji. Tak naprawdę jednak pętla `for`, a także jej krewniak — listy składane, to operacja na sekwencjach. Zadziała na każdym obiekcie będącym sekwencją, podobnie do list składanych — a nawet na pewnych obiektach, które sekwencjami nie są. Poniżej widać przykład przechodzenia znaków w łańcuchu i wyświetlenia wersji każdego z tych znaków napisanego wielką literą.

```
>>> for c in 'mielonka':  
    print(c.upper())
```

```
M  
I  
E  
L  
O  
N  
K  
A
```

Pętla `while` Pythona jest narzędziem bardziej ogólnym i nie jest ograniczona do przechodzenia sekwencji:

```
>>> x = 4  
>>> while x > 0:  
    print('mielonka!' * x)  
    x -= 1  
mielonka!mielonka!mielonka!mielonka!  
mielonka!mielonka!mielonka!  
mielonka!mielonka!  
mielonka!
```

Instrukcje, składnia i narzędzia powiązane z pętlami omówione zostaną bardziej szczegółowo w dalszej części książki.

Iteracja i optymalizacja

Jeśli pętla `for` z poprzedniego podrozdziału przypomina nam omówione wcześniej wyrażenie z listami składanymi, tak właśnie powinno być — oba są ogólnymi narzędziami iteracyjnymi. Tak naprawdę oba rozwiązania będą działały na każdym obiekcie zgodnym z *protokołem iteracji* — rozpowszechnioną w Pythonie koncepcją, która oznacza fizycznie przechowywaną sekwencję w pamięci czy obiekt generujący jeden element na raz w kontekście operacji iteracji. Obiekt mieści się w tej drugiej kategorii, jeśli odpowiada na wbudowane wywołanie `iter` obiektem, który posuwa się naprzód w odpowiedzi na `next`. Wyrażenie składane *generators*, które widzieliśmy wcześniej, jest takim właśnie typem obiektu.

Na temat protokołu iteracji będę miał więcej do powiedzenia w dalszej części książki. Na razie należy pamiętać, że każde narzędzie Pythona, które przegląda obiekt od lewej do prawej strony, wykorzystuje protokół iteracji. Dlatego właśnie wywołanie `sorted` wykorzystane wyżej działa bezpośrednio na słowniku. Nie musimy wywoływać metody `keys` w celu otrzymania sekwencji, ponieważ słowniki poddają się iteracji, a `next` zwraca w ich przypadku kolejne klucze.

Oznacza to także, że każde wyrażenie list składanych — jak poniższe, obliczające kwadrat z listy liczb:

```
>>> squares = [x ** 2 for x in [1, 2, 3, 4, 5]]
>>> squares
[1, 4, 9, 16, 25]
```

zawsze może zostać zapisane w kodzie jako odpowiednik pętli `for` tworzącej listę ręcznie — poprzez dodanie do niej kolejnych przechodzonych elementów:

```
>>> squares = []
>>> for x in [1, 2, 3, 4, 5]:
    squares.append(x ** 2)
# To robi lista składana
# Wewnątrz wykonują protokół iteracji

>>> squares
[1, 4, 9, 16, 25]
```

Lista składana, a także powiązane z nią narzędzia programowania funkcjonalnego, takie jak `map` oraz `filter`, zazwyczaj będą obecnie działały szybciej od pętli `for` (być może nawet dwa razy szybciej) — ta cecha może mieć znaczenie w przypadku większych zbiorów danych. Mimo to warto podkreślić, że pomiar wydajności może być w Pythonie dość podchwytliwy, ponieważ język ten tak dużo optymalizuje, a wydajność zmienia się z wydania na wydanie.

Najważniejszą regułą jest w Pythonie kodowanie w sposób prosty oraz czytelny i martwienie się o wydajność dopiero później, kiedy sam program już działa i przekonamy się, że wydajność jest dla nas rzeczywistym problemem. Najczęściej kod będzie wystarczająco szybki. Jeśli musimy w nim trochę pomajstrować pod kątem wydajności, Python zawiera narzędzia, które mogą nam w tym pomóc, w tym moduły `time`, `timeit` i `profile`. Więcej informacji na ten temat znajduje się w dalszej części książki, a także w dokumentacji Pythona.

Brakujące klucze — testowanie za pomocą `if`

Zanim przejdziemy dalej, warto odnotować jeszcze jedną kwestię dotyczącą słowników. Choć możemy przypisać wartość do nowego klucza w celu rozszerzenia słownika, próba pobrania nieistniejącego klucza jest błędem.

```
>>> D
{'a': 1, 'c': 3, 'b': 2}

>>> D['e'] = 99
# Przypisanie nowego klucza rozszerza słownik
>>> D
{'a': 1, 'c': 3, 'b': 2, 'e': 99}

>>> D['f']
...pominięto tekst błędu...
KeyError: 'f'
# Referencja do nieistniejącego klucza jest błędem
```

Tego właśnie oczekujemy — zazwyczaj pobieranie czegoś, co nie istnieje, jest błędem programistycznym. Jednak w pewnych ogólnych programach nie zawsze będziemy w momencie pisania kodu wiedzieć, jakie klucze będą obecne. W jaki sposób można sobie poradzić w takim przypadku i uniknąć błędów? Jednym z rozwiązań jest sprawdzenie tego z góry. Wyrażenie

słownika `in` pozwala na sprawdzenie istnienia klucza i odpowiednie zachowanie w zależności od wyniku tego sprawdzenia — dzięki instrukcji `if`. Tak jak w przypadku `for`, należy pamiętać o dwukrotnym naciśnięciu przycisku *Enter* w celu wykonania instrukcji `if` w sesji interaktywnej.

```
>>> 'f' in D
False

>>> if not 'f' in D:
    print('nie ma')

nie ma
```

Na temat instrukcji `if` i ogólnej składni instrukcji powiemy więcej nieco później, jednak forma wykorzystywana w kodzie powyżej jest dość prosta. Instrukcja składa się ze słowa `if`, po nim następuje wyrażenie, którego wynik interpretowany jest jako prawdziwy lub fałszywy, a następnie blok kodu do wykonania, jeśli wyrażenie będzie prawdziwe. W pełnej formie instrukcja `if` może również zawierać instrukcję `else` z przypadkiem domyślnym, a także jedną lub większą liczbę instrukcji `elif` (od „else if”) sprawdzających inne testy. Jest to podstawowe narzędzie wyboru w Pythonie, a także sposób kodowania logiki w skryptach.

Istnieją inne sposoby tworzenia słowników, które pozwalają na uniknięcie prób uzyskania dostępu do nieistniejących kluczy, w tym metoda `get` (warunkowe indeksowanie z wartością domyślną), w Pythonie 2.X metoda `has_key` (w wersji 3.0 już niedostępna), instrukcja `try` (narzędzie, z którym spotkamy się w rozdziale 10. przy okazji przechwytywania wyjątków i radzenia sobie z nimi), a także wyrażenie `if/else` (instrukcja `if` zmieszczona w jednym wierszu). Poniżej znajduje się kilka przykładów:

```
>>> value = D.get('x', 0)           # Indeks, ale z wartością domyślną
>>> value
0
>>> value = D['x'] if 'x' in D else 0   # Forma wyrażenia if/else
>>> value
0
```

Szczegółowe informacje na temat tych alternatywnych rozwiązań odłożymy jednak do jednego z kolejnych rozdziałów. Teraz czas przejść do omawiania krotek.

Krotki

Obiekt *krotki* (ang. *tuple*) jest w przybliżeniu listą, której nie można zmodyfikować. Krotki są sekwencjami, podobnie do list, jednak są też niezmiennie — tak jak łańcuchy znaków. Z punktu widzenia składni kodowane są w zwykłych nawiasach, a nie w nawiasach kwadratowych. Krotki obsługują dowolne typy danych, zagnieżdżanie i zwykłe operacje na sekwencjach.

```
>>> T = (1, 2, 3, 4)               # Krotka z 4 elementami
>>> len(T)                         # Długość krotki
4

>> T + (5, 6)                     # Konkatencja
(1, 2, 3, 4, 5, 6)

>>> T[0]                           # Indeksowanie i wycinki
1
```

Krotki mają w Pythonie 3.0 dwie metody wywoływalne specyficzne dla tego typu — nie jest ich zatem tak wiele jak w przypadku list.

```
>>> T.index(4)           # Metody krotek — 4 znajduje się na wartości przesunięcia 3
3
>>> T.count(4)          # 4 pojawia się raz
1
```

Podstawową wyróżniającą cechą krotek jest to, że po utworzeniu nie można ich zmodyfikować. Oznacza to, że są sekwencjami niezmiennymi.

```
>>> T[0] = 2             # Krotki są niezmiennie
...pominięto tekst błędu...
TypeError: 'tuple' object does not support item assignment
```

Tak jak listy i słowniki, krotki obsługują obiekty o mieszanych typach i zagnieżdżanie, jednak nie rosną i nie kurczą się, ponieważ są niezmiennie.

```
>>> T = ('mielonka', 3.0, [11, 22, 33])
>>> T[1]
3.0
>>> T[2][1]
22
>>> T.append(4)
AttributeError: 'tuple' object has no attribute 'append'
```

Czemu służą krotki?

Po co nam zatem typ podobny do listy, który obsługuje mniejszą liczbę operacji? Szczerze mówiąc, w praktyce krotki nie są używane tak często jak listy, jednak ich niezmiennosc jest ich zaletą. Kiedy w programie przekazujemy zbiór obiektów w postaci listy, obiekty te mogą się w dowolnym momencie zmienić. W przypadku użycia krotki zmienić się nie mogą. Krotki nakładają pewne ograniczenia w zakresie integralności, które przydają się w programach większych od pisanych tutaj. O krotkach powiemy jeszcze w dalszej części książki. Najpierw jednak omówmy nasz ostatni główny typ podstawowy, czyli pliki.

Pliki

Obiekty plików są w Pythonie głównym interfejsem do plików zewnętrznych znajdujących się na komputerze. Są typem podstawowym, jednak nieco innym od pozostałych. Nie istnieje żadna składnia literału służąca do ich tworzenia. Zamiast tego w celu utworzenia obiektu wywołuje się wbudowaną funkcję `open`, przekazując nazwę pliku zewnętrznego jako łańcuch znaków wraz z łańcuchem określającym tryb przetwarzania. By na przykład utworzyć plik wyjściowy, należy przekazać jego nazwę wraz z łańcuchem znaków `'w'` określającym tryb przetwarzania umożliwiający zapis danych:

```
>>> f = open('data.txt', 'w')           # Utworzenie nowego pliku w trybie do zapisu
>>> f.write('Witaj,\n')                 # Zapisanie do niego łańcuchów bajtów
6
>>> f.write('Brian\n')                 # Zwraca liczbę zapisanych bajtów w Pythonie 3.0
6
>>> f.close()                          # Zamknięcie pliku i wyczyszczenie bufora wyjściowego na dysku
```

Powyższy kod tworzy plik w katalogu bieżącym i zapisuje do niego tekst (nazwa pliku może być pełną ścieżką do katalogu, jeśli potrzebny jest nam dostęp do pliku znajdującego się w innym miejscu komputera). By wczytać z powrotem to, co napisaliśmy, należy ponownie

otworzyć plik, tym razem w trybie przetwarzania 'r', w celu odczytania danych tekstowych (jest to wartość domyślna, jeśli pominiemy tryb w wywołaniu). Następnie należy wczytać zawartość pliku do łańcucha znaków i wyświetlić go. Zawartość pliku jest zawsze dla naszego skryptu łańcuchem znaków, bez względu na typ danych umieszczonych w pliku.

```
>>> f = open('data.txt') # 'r' jest domyślnym trybem przetwarzania
>>> text = f.read() # Wczytanie całego pliku do łańcucha znaków
>>> text
'Witaj,\nBrian\n'

>>> print(text) # Instrukcja print interpretuje znaki sterujące
Witaj,
Brian

>>> text.split() # Zawartość pliku jest zawsze łańcuchem znaków
['Witaj,', 'Brian']
```

Inne metody plików obsługują dodatkowe właściwości, których nie mamy teraz czasu omawiać. Obiekty plików udostępniają na przykład większą liczbę sposobów odczytywania i zapisywania (`read` przyjmuje opcjonalny rozmiar w bajtach, `readline` wczytuje po jednym wierszu naraz), a także inne narzędzia (`seek` przechodzi do nowej pozycji pliku). Jak jednak zobaczymy później, najlepszym obecnie sposobem na wczytanie pliku jest *niewczytywanie go* — pliki udostępniają *iterator*, który automatycznie wczytuje wiersz po wierszu w pętlach `for` oraz innych kontekstach.

Z pełnym zbiorem metod plików spotkamy się w dalszej części książki, a osoby już teraz chcące przyrzeć się tym metodom mogą wywołać funkcję `dir` dla dowolnego otwartego pliku oraz funkcję `help` dla dowolnej ze zwróconych nazw metod:

```
>>> dir(f)
[ ...pominięto wiele nazw...
'buffer', 'close', 'closed', 'encoding', 'errors', 'fileno', 'flush', 'isatty',
↳ 'line_buffering', 'mode', 'name', 'newlines', 'read', 'readable', 'readline',
↳ 'readlines', 'seek', 'seekable', 'tell', 'truncate', 'writable', 'write',
↳ 'writelines']

>>> help(f.seek)
...przekonaj się sam!...
```

W dalszej części książki zobaczymy także, że pliki w Pythonie 3.0 zachowują rozróżnienie pomiędzy danymi tekstowymi a binarnymi. *Pliki tekstowe* reprezentują zawartość w postaci łańcuchów znaków i automatycznie wykonują kodowanie Unicode, natomiast *pliki binarne* reprezentują zawartość w postaci specjalnego typu łańcucha bajtowego `bytes` i pozwalają na dostęp do niezmienionej zawartości. Poniższy fragment kodu zakłada, że w katalogu bieżącym znajduje się już plik binarny.

```
>>> data = open('data.bin', 'rb').read() # Otwarcie pliku binarnego
>>> data # Łańcuch bajtowy przechowuje dane binarne
b'\x00\x00\x00\x00\x07mie lonka\x00\x08'
>>> data[4:12]
b'spam'
```

Osoby, które będą miały do czynienia jedynie z tekstem w formacie ASCII, nie będą się musiały przejmować tym rozróżnieniem. Łańcuchy znaków i pliki Pythona 3.0 są jednak bardzo cenne, jeśli mamy do czynienia z aplikacjami międzynarodowymi lub danymi bajtowymi.

Inne narzędzia podobne do plików

Funkcja `open` jest koniem pociągowym dla większości czynności związanych z przetwarzaniem plików w Pythonie. Dla bardziej zaawansowanych zadań Python udostępnia jednak dodatkowe narzędzia podobne do plików: potoki, kolejki FIFO, gniazda, pliki dostępne po kluczu, trwałość obiektów, pliki oparte na deskrytorze czy interfejsy do relacyjnych i zorientowanych obiektowo baz danych. Pliki deskryptorów obsługują na przykład blokowanie pliku i inne narzędzia niskiego poziomu, natomiast gniazda udostępniają interfejs do zadań sieciowych i komunikacji międzyprocesowej. Niewiele z tych zagadnień poruszymy w niniejszej książce, jednak osobom, które zajmą się programowaniem w Pythonie na poważnie, z pewnością wiele z nich się przyda.

Inne typy podstawowe

Poza omówionymi dotychczas typami podstawowymi istnieją inne, które mogą się zaliczać do tej kategorii — w zależności od tego, jak szeroko ją zdefiniujemy. *Zbiory* są na przykład nowym dodatkiem do języka, który nie jest ani odwzorowaniem, ani sekwencją. Zbiory to raczej nieuporządkowane kolekcje unikalnych i niezmiennych obiektów. Tworzy się je, wywołując wbudowaną funkcję `set` lub za pomocą nowych literalów i wyrażeń zbiorów z Pythona 3.0. Obsługują one zwykłe operacje matematyczne na zbiorach. Wybór nowej składni `{...}` dla literalów zbiorów w wersji 3.0 ma sens, ponieważ zbiory przypominają klucze słownika bez wartości.

```
>>> X = set('mielonka') # Utworzenie zbioru z sekwencji w wersjach 2.6 oraz 3.0
>>> Y = {'s', 'z', 'y', 'n', 'k', 'a'} # Utworzenie zbioru za pomocą nowego literalu w wersji 3.0
>>> X, Y
({'a', 'e', 'i', 'k', 'm', 'l', 'o', 'n'}, {'a', 'k', 'n', 's', 'y', 'z'})

>>> X & Y # Część wspólna zbiorów
{'a', 'k', 'n'}

>>> X | Y # Suma zbiorów
{'a', 'e', 'i', 'k', 'm', 'l', 'o', 'n', 's', 'y', 'z'}

>>> X - Y # Różnica
{'i', 'm', 'e', 'l', 'o'}

>>> {x ** 2 for x in [1, 2, 3, 4]} # Zbiory składane z wersji 3.0
{16, 1, 4, 9}
```

Dodatkowo Python od niedawna urósł o kilka nowych typów liczbowych: liczby *dziesiętne* (liczby zmiennoprzecinkowe o stałej precyzji) oraz liczby *ułamkowe* (liczby wymierne zawierające licznik i mianownik). Oba typy można wykorzystać do obejścia ograniczeń i niedokładności będących nierozzerwalną częścią arytmetyki liczb zmiennoprzecinkowych.

```
>>> 1 / 3 # Liczby zmiennoprzecinkowe (w Pythonie 2.6 należy użyć .0)
0.3333333333333333
>>> (2/3) + (1/2)
1.1666666666666665

>>> import decimal # Liczby dziesiętne — stała precyzja
>>> d = decimal.Decimal('3.141')
>>> d + 1
Decimal('4.141')
>>> decimal.getcontext().prec = 2
```

```

>>> decimal.Decimal('1.00') / decimal.Decimal('3.00')
Decimal('0.33')

>>> from fractions import Fraction          # Ułamki — licznik i mianownik
>>> f = Fraction(2, 3)
>>> f + 1
Fraction(5, 3)
>>> f + Fraction(1, 2)
Fraction(7, 6)

```

Python zawiera także wartości typu *Boolean* (ze zdefiniowanymi obiektami `True` i `False`, które są tak naprawdę liczbami całkowitymi 1 i 0 z własną logiką wyświetlania). Od dawna obsługuje również specjalny obiekt pojemnika o nazwie `None`, wykorzystywany najczęściej do inicjalizowania zmiennych i obiektów.

```

>>> 1 > 2, 1 < 2                          # Wartości typu Boolean
(False, True)

>>> bool('mielonka')
True

>>> X = None                               # Pojemnik None
>>> print(X)
None
>>> L = [None] * 100                       # Inicjalizacja listy stu None
>>> L
[None, None, None, None, None, None, None, None, None, None, None, None, None,
↳ ...lista stu None...]

```

Jak zepsuć elastyczność kodu

Więcej o tych typach obiektów Pythona powiemy w dalszej części książki, jednak jeden z nich zasługuje na kilka słów już teraz. Obiekt *typu*, zwracany przez funkcję wbudowaną `type`, to obiekt dający typ innego obiektu. Jego wynik różni się nieco w Pythonie 3.0 z uwagi na całkowite zlanie się typów i klas (coś, co omówimy w szóstej części książki w kontekście klas w nowym stylu). Zakładając, że `L` nadal jest listą z poprzedniego podrozdziału:

```

# W Pythonie 2.6:

>>> type(L)                               # Typy: L jest obiektem typu lista
<type 'list'>
>>> type(type(L))                          # Typy też są obiektami
<type 'type'>

# W Pythonie 3.0:

>>> type(L)                               # 3.0: typy są klasami i odwrotnie
<class 'list'>
>>> type(type(L))                          # Więcej na temat typów klas w rozdziale 31.
<class 'type'>

```

Poza umożliwieniem interaktywnego zbadania obiektów w praktyce pozwala to kodowi sprawdzać typy przetwarzanych obiektów. W skryptach Pythona można to zrobić na przynajmniej trzy sposoby.

```

>>> if type(L) == type([]):                # Sprawdzanie typów, skoro już musimy...
    print('tak')

tak
>>> if type(L) == list:                    # Użycie nazwy typu

```

```

    print('tak')

tak
>>> if isinstance(L, list):
    print('tak')
# Sprawdzanie zorientowane obiektowo

tak

```

Pokazałem wszystkie te sposoby sprawdzania typów, jednak moim obowiązkiem jest dodać, że korzystanie z nich jest prawie zawsze złym pomysłem w programie napisanym w Pythonie (i często jest też znakiem rozpoznawczym byłego programisty języka C, który zaczyna przygodę z Pythonem). Przyczyna takiego stanu rzeczy stanie się całkowicie zrozumiała dopiero później, kiedy zaczniemy pisać większe jednostki kodu, takie jak funkcje, jednak jest to koncepcja kluczowa dla Pythona (być może wręcz najważniejsza ze wszystkich). Sprawdzając określone typy w kodzie, efektywnie niszczymy jego elastyczność, ograniczając go do tylko jednego typu danych. Bez takiego sprawdzania kod może działać na szerokiej gamie typów danych.

Jest to powiązane ze wspomnianą wcześniej koncepcją polimorfizmu i ma swoje źródło w braku deklaracji typu w Pythonie. W Pythonie, czego nauczymy się już niedługo, koduje się pod kątem *interfejsów* obiektów (obsługiwanych operacji), a nie typów. Nieprzejmowanie się konkretnymi typami sprawia, że kod automatycznie można zastosować do wielu typów danych. Każdy obiekt ze zgodnym interfejsem będzie działał bez względu na typ. Choć sprawdzanie typów jest obsługiwane — a nawet w niektórych przypadkach wymagane — to nie jest to „pythonowy” sposób myślenia. Jak się okaże, sam polimorfizm jest jedną z kluczowych koncepcji stojących za Pythonem.

Klasy zdefiniowane przez użytkownika

W dalszej części książki będziemy bardziej szczegółowo omawiali *programowanie zorientowane obiektowo* w Pythonie — opcjonalną, lecz mającą duże możliwości właściwość tego języka pozwalającą na skrócenie czasu programowania dzięki dostosowaniu obiektów do własnych potrzeb. Z abstrakcyjnego punktu widzenia klasy definiują nowe typy obiektów, które rozszerzają zbiór typów podstawowych, dlatego zasługują na kilka słów w tym miejscu. Powiedzmy na przykład, że potrzebny jest nam typ obiektu będący modelem pracownika. Choć taki właśnie typ nie istnieje w Pythonie, poniższa zdefiniowana przez użytkownika klasa powinna się przydać.

```

>>> class Worker:
    def __init__(self, name, pay):
        self.name = name
        self.pay = pay
    def lastName(self):
        return self.name.split()[-1]
    def giveRaise(self, percent):
        self.pay *= (1.0 + percent)
# Inicjalizacja przy utworzeniu
# self jest nowym obiektem; name to nazwisko, a pay — płaca
# Podział łańcucha znaków na znakach pustych
# Uaktualnienie płacy w miejscu

```

Powyższa klasa definiuje nowy rodzaj obiektu, który będzie miał atrybuty `name` (nazwisko) i `pay` (płaca) — czasami nazywane *informacjami o stanie* (ang. *state information*) — a także dwa rodzaje zachowania zakodowane w postaci funkcji (normalnie nazywanych *metodami*). Wywołanie klasy w sposób podobny do funkcji generuje obiekty naszego nowego typu, a metody klasy automatycznie otrzymują obiekt przetwarzany przez dane wywołanie metody (w argumencie `self`).

```

>>> bob = Worker('Robert Zielony', 50000) # Utworzenie dwóch obiektów
>>> anna = Worker('Anna Czerwona', 60000) # Każdy ma atrybut imienia i nazwiska oraz płacy
>>> bob.lastName() # Wywołanie metody — self to bob
'Zielony'
>>> anna.lastName() # Teraz self to anna
'Czerwona'
>>> anna.giveRaise(.10) # Uaktualnienie płacy Anny
>>> anna.pay
66000.0

```

Domniemany obiekt `self` jest przyczyną nazwania tego modelu zorientowanym obiektowo — w funkcjach klasy zawsze istnieje domniemany podmiot. W pewnym sensie typ oparty na klasie po prostu tworzy coś na bazie typów podstawowych. Zdefiniowany wyżej obiekt `Worker` jest na przykład zbiorem łańcucha znaków oraz liczby (odpowiednio `name` i `pay`) wraz z funkcjami odpowiedzialnymi za przetwarzanie tych wbudowanych obiektów.

Bardziej rozbudowane wyjaśnienie kwestii klas mówi, że to ich mechanizm dziedziczenia obsługuje hierarchię oprogramowania, która pozwala na dostosowywanie programów do własnych potrzeb poprzez rozszerzanie ich. Programy rozszerza się poprzez pisanie nowych klas, a nie modyfikowanie tego, co już działa. Warto również wiedzieć, że klasy są w Pythonie opcjonalne i w wielu przypadkach proste obiekty wbudowane, takie jak listy i słowniki, są często lepszymi narzędziami od klas zakodowanych przez użytkowników. Wszystko to jednak wykracza poza zakres wstępnego omówienia typów, dlatego należy uznać to tylko za zapowiedź tego, co znajduje się dalej. Pełne informacje na temat typów zdefiniowanych przez użytkownika i tworzonych za pomocą klas będzie można znaleźć w szóstej części książki.

I wszystko inne

Jak wspomniano wcześniej, wszystko, co możemy przetworzyć w skrypcie Pythona, jest typem obiektu, przez co nasze omówienie nie może być kompletne. Jednak mimo że wszystko w Pythonie jest obiektem, jedynie obiekty omówione wyżej stanowią zbiór obiektów podstawowych tego języka. Pozostałe typy są albo obiektami powiązаныmi z omówionym później wykonywaniem programu (jak funkcje, moduły, klasy i skompilowany kod), albo są implementowane przez funkcje importowanych modułów, a nie składnię języka. Ta druga kategoria pełni zwykle role specyficzne dla określonego zastosowania — wzorców tekstowych, interfejsów do baz danych czy połączeń sieciowych.

Należy również pamiętać, że obiekty omówione wyżej są *obiettami*, ale niekoniecznie są *zorientowane obiektowo*. Zorientowanie obiektowe zazwyczaj wymaga w Pythonie dziedziczenia i instrukcji `class`, z którą spotkamy się w dalszej części książki. Obiekty podstawowe Pythona są siłą napędową prawie każdego skryptu napisanego w tym języku, z jakim można się spotkać, i zazwyczaj są też podstawą większych typów niemieszczących się w tej kategorii.

Podsumowanie rozdziału

I to by było na tyle, jeśli chodzi o naszą krótką wycieczkę po typach danych. W niniejszym rozdziale zawarłem zwięzłe wprowadzenie do podstawowych typów obiektów w Pythonie wraz z omówieniem rodzajów operacji, jakie można do nich zastosować. Przyjrzelśmy się uniwersalnym operacjom, które działają na wielu typach obiektów (na przykład operacjom na sekwencjach, takim jak indeksowanie czy wycinki), a także operacjom specyficznym dla

określonego typu, dostępnym w postaci wywołania metody (na przykład dzielenie łańcuchów znaków czy dodawanie elementów do listy). Zdefiniowaliśmy również pewne kluczowe pojęcia, takie jak niezmiennosc, sekwencje i polimorfizm.

Po drodze widzieliśmy również, że podstawowe typy obiektów Pythona są bardziej elastyczne i mają większe możliwości od tego, co dostępne jest w językach niższego poziomu, takich jak C. Listy i słowniki w Pythonie usuwają na przykład większość pracy koniecznej do obsługi kolekcji oraz wyszukiwania w językach niższego poziomu. Listy to uporządkowane kolekcje innych obiektów, natomiast słowniki to kolekcje innych obiektów indeksowane po kluczu, a nie pozycji. Zarówno słowniki, jak i listy mogą być zagnieżdżane, mogą się rozszerzać i kurczyć na życzenie i mogą zawierać obiekty dowolnego typu. Co więcej, po porzuceniu ich automatycznie odzyskiwane jest miejsce zajmowane przez nie w pamięci.

Pominałem większość szczegółów w celu skrócenia naszej wycieczki, dlatego nie należy oczekiwać, że całość tego rozdziału będzie miała sens. W kolejnych rozdziałach zaczniemy kopać coraz głębiej i głębiej, odkrywając szczegóły podstawowych typów obiektów Pythona, które tutaj pominiemy w celu lepszego zrozumienia całości. Zaczniemy już w następnym rozdziale od pogłębionego omówienia liczb w Pythonie. Najpierw jednak — kolejny quiz.

Sprawdź swoją wiedzę — quiz

Koncepcje przedstawione w niniejszym rozdziale omówimy bardziej szczegółowo w kolejnych rozdziałach, dlatego teraz czas na szerszą perspektywę.

1. Należy podać cztery podstawowe typy danych Pythona.
2. Dlaczego typy te nazywane są podstawowymi?
3. Co oznacza pojęcie „niezmienny” i które trzy z podstawowych typów danych Pythona są uznawane za niezmiennie?
4. Czym jest sekwencja i które trzy typy danych należą do tej kategorii?
5. Czym jest odwzorowanie i który typ podstawowy zalicza się do tej kategorii?
6. Czym jest polimorfizm i dlaczego powinno to być dla nas ważne?

Sprawdź swoją wiedzę — odpowiedzi

1. Liczby, łańcuchy znaków, listy, słowniki, krotki, pliki i zbiory są uważane za podstawowe typy danych w Pythonie. Czasami w ten sam sposób klasyfikowane są również typy, `None` i wartości typu `Boolean`. Istnieje kilka typów liczbowych (liczby całkowite, zmiennoprzecinkowe, zespolone, ułamkowe i dziesiętne), a także różne typy łańcuchów znaków (zwykle łańcuchy znaków, łańcuchy znaków `Unicode` z Pythona 2.X, łańcuchy tekstowe oraz bajtowe z Pythona 3.X).
2. Typy te nazywane są podstawowymi, ponieważ są częścią samego języka i są zawsze dostępne. By natomiast utworzyć inne obiekty, konieczne jest wywołanie funkcji z importowanych modułów. Większość typów podstawowych ma określoną składnię służącą do ich generowania — na przykład `'mielonka'` to wyrażenie tworzące łańcuch znaków i ustalające

zbiór operacji, które mogą być do niego zastosowane. Z tego powodu typy podstawowe są ściśle połączone ze składnią Pythona. Żeby natomiast utworzyć obiekt pliku, trzeba wywołać wbudowaną funkcję `open`.

3. Obiekt niezmienny to taki obiekt, który nie może być zmodyfikowany po utworzeniu. W Pythonie do tej kategorii zaliczamy liczby, łańcuchy znaków i krotki. Choć nie można zmodyfikować niezmiennego obiektu w miejscu, zawsze można utworzyć nowy obiekt, wykonując odpowiednie wyrażenie.
4. Sekwencja to uporządkowana pod względem pozycji kolekcja obiektów. W Pythonie sekwencjami są łańcuchy znaków, listy oraz krotki. Dzielą one wspólne operacje na sekwencjach, takie jak indeksowanie, konkatenacja czy wycinki, jednak każdy ma również specyficzne dla danego typu metody.
5. Pojęcie „odwzorowanie” oznacza obiekt, który odwzorowuje klucze na powiązane wartości. Jedynym takim typem w zbiorze podstawowych typów obiektów Pythona jest słownik. Odwzorowania nie zachowują żadnej stałej kolejności elementów od lewej do prawej strony. Obsługują dostęp do danych po kluczu oraz metody specyficzne dla danego typu.
6. Polimorfizm oznacza, że znaczenie operacji (takiej jak `+`) uzależnione jest od obiektów, na których się ona odbywa. Okazuje się to kluczową koncepcją stanowiącą podstawę Pythona (być może nawet tą najważniejszą) — nieograniczanie kodu do określonych typów sprawia, że kod ten można automatycznie zastosować do wielu typów.